

KAINUUN
hyvinvointialue

Arviointikertomus 2024

Kainuun hyvinvointialueen aluevaltuustolle

Sisällysluettelo

1. Tarkastuslautakunnan puheenjohtajalta	3
2. Tarkastuslautakunta	4
2.1. Kokoonpano vuonna 2024	4
2.2. Kainuun hyvinvointialueen ulkoisen tarkastuksen järjestäminen	5
2.3. Tehtävät	5
2.4. Tarkastuslautakunnan talousarvio 2025 ja talouden toteuma 2024	6
2.5. Sidonnaisuusilmoitusten valvonta	7
2.6. Tilivelvollisten nimeäminen	8
3. Arviointitoiminta ja kuultavana olleet viran-/toimenhaltijat	9
4. Talousarvio 2025 ja taloussuunnitelma 2026–2028	18
5. Sisäinen valvonta, sisäinen tarkastus, riskienhallinta ja konsernivalvonta	20
6. Arviointisuunnitelman mukaiset arvioinnit	22
7. Vuoden 2023 arviointikertomuksen seuranta	35
8. Yhteenveto	38

1. Tarkastuslautakunnan puheenjohtajalta

Kainuun hyvinvointialueen tarkastuslautakunnan päätarkoituksena on hyvinvointialuelain mukaan muun muassa arvioida, onko aluevaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet toteutuneet suunnitellun mukaisesti ja onko toiminta ollut tuloksellista ja tarkoituksenmukaista.

Tarkastuslautakunnan arviointikertomus on laadittu huomioden, että vuosi 2024 oli Kainuun hyvinvointialueen toinen täysi toimintavuosi. Tilikauden 2024 alijäämä on 11 miljoonaa euroa, mikä on 16,2 miljoonaa euroa parempi kuin muutetussa talousarviossa on arvioitu. Kun huomioidaan myös vuoden 2023 tilikauden 19,3 miljoonan euron alijäämä, on taseessa kattamatonta kumulatiivista alijäämää yhteensä 30,2 miljoonaa euroa. Lain hyvinvointialueesta (115 §) mukaisesti taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa vuoden 2026 loppuun mennessä.

Hyvinvointialueen hallituksen ja valtuuston toimintaa on ohjannut yleinen hyvän taloudenpidon periaate ja vahva pyrkimys tulojen ja menojen tasapainottamiseen. Kustannuksia on pystytty karsimaan ja toimintoja tehostamaan huomattavasti. Talouden tasapainon saavuttaminen ja riittävän rahoituksen turvaaminen toimintamenojen kattamiseksi vaativat erityistä huomiota ja jatkuvaa seurantaa. Vaikka tilinpäätös osoittaa merkittävää alijäämää, on suunta talouden tasapainottamiseen oikea.

Nykyisessä rahoitus- ja palvelutarveympäristössä talouden tasapainottaminen vuoden 2026 loppuun mennessä on kuitenkin käytännössä mahdoton tehtävä. Tämä mahdollisuus syntyy yhtäältä palvelutarpeiden jatkuvasta kasvusta ja toisaalta hyvinvointialueiden rahoituksen leikkaantumisesta. Tilanne on haastava, ja tämä on huomioitava kaikessa tulevien vuosien taloussuunnittelussa ja päätöksenteossa.

Tärkein huomio on edelleen tulevaisuutta ajatellen, että sosiaali- ja terveydenhuollon, sekä pelastuslaitoksen palveluiden on oltava kaikille kainuulaisille tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia koko hyvinvointialueen alueella tiukasta taloudesta huolimatta. Tässä arviointikertomuksessa on paljon julkistakin huomiota saanut arviointi- ja kuntoutusyksikön toiminnan pilotti Kuhmossa. Tämä hanke on jo osoittanut, että Kainuun kuntien asukkaiden tasa-arvoinen kohtelu tällä toimintaperiaatteella ei toteudu tarkoituksenmukaisesti. Tähän on syytä kiinnittää huomiota.

Tarkastuslautakunnan puheenjohtajana haluan lämpimästi kiittää lautakunnan jäseniä hyvästä ja rakentavasta yhteistyöstä koko kuluneen vaalikauden aikana. Työskentely vuoden 2024 aikana on ollut aktiivista, johdonmukaista ja määrätietoista, mikä on jatkumoa tämän vaalikauden asianmukaiselle sitoutuneisuudelle ja vastuullisuudelle lautakuntatyössä.

Tarkastuslautakunnan työtä tukeneet virkahenkilöt ovat tehneet hyvää työtä, ja erityiskiitokset ansaitsee lautakunnan sihteeri Miia Pussinen sitoutuneesta ja asiantuntevasta työpanoksesta lautakunnan toiminnan sujuvuuden varmistamisessa. Tarkastuslautakunnan varsin pienillä taloudellisilla resursseilla olemme onnistuneet jälleen tarkastamaan toiminnan ja talouden toteutumisen ja jättämään arviointikertomuksen aluevaltuustolle käsiteltäväksi.

Taival lie hankala, olkoon vaan. Me kainuulaiset kyllä pärjätään! Yhteistyöllä.

Kuhmossa 12.5.2025

Tuomas Kettunen

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

2. Tarkastuslautakunta

2.1. Kokoonpano vuonna 2024

Tarkastuslautakunta kokoontui vuoden 2024 aikana 13 kertaa. Tarkastuslautakunnan esittelijänä toimi tarkastuslautakunnan puheenjohtaja Tuomas Kettunen. Tarkastuslautakunnan asioiden valmistelijana ja sihteerinä toimi sisäinen tarkastaja Miia Pussinen. Päävastuullisena tilintarkastajana toimi JHT, KHT Katri Hokkanen / KPMG Oy Ab.

Tarkastuslautakunnan jäsenet vuonna 2024 ja kokouksiin osallistumiskerrat:

Jäsen		Varajäsen	
Tuomas Kettunen, pj. / kesk.	(13)	Sakari Seppänen	(-)
Pertti Granqvist, varapj. / vas.	(12)	Anja Peura	(-)
Pasi Arffman / ps. 18.2.2024 saakka	(-)	Valtteri Arffman 18.2.2024 saakka	(-)
Pasi Kilpeläinen / ps. 19.2.2024 alk.	(12)	Eila Aavakare 19.2.2024 alk.	(-)
Helena Ohtonen / sd.	(12)	Heikki Hekkala	(1)
Toivo Sistonen / kok.	(13)	Teemu Takalo	(-)
Milla Veteläinen / kesk.	(10)	Piia Määttä	(2)
Kirsi Virtanen / vas.	(13)	Noora Kyllönen	(-)

Kuva 1. Vierailu Kuhmon arviointi- ja kuntoutusyksikössä 20.1.2025. Kuvassa vasemmalta Pasi Kilpeläinen, Helena Ohtonen, Milla Veteläinen, Kirsi Virtanen, Tuomas Kettunen (pj.) ja Pertti Granqvist (vpj).

2.2. Kainuun hyvinvointialueen ulkoisen tarkastuksen järjestäminen

Ulkoinen tarkastus on toimivasta johdosta ja muusta organisaatiosta riippumatonta. Ulkoisen tarkastuksen toimijoita ovat tarkastuslautakunta, mahdollinen tarkastuslautakunnan alainen yksikkö sekä tilintarkastus.

Kainuun hyvinvointialueella ulkoisen tarkastuksen muodostavat tarkastuslautakunta ja tilintarkastus. Tarkastuslautakunnan jäseniä on seitsemän (7). Puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat valtuutettuja, muut varsinaiset jäsenet ovat valtuutettuja tai varavaltuutettuja. Tarkastuslautakunnan päätökset tehdään ilman viranhaltijaesittelyä puheenjohtajan selostuksen pohjalta. Asioiden valmistelijana ja sihteerinä on toiminut sisäinen tarkastaja 0,5htp työpanoksella.

Tarkastuslautakunnan asioiden valmistelijalla on asemansa puolesta kaksoisrooli sisäisen tarkastuksen toimiessa aluehallituksen ja hyvinvointialuejohtajan alaisuudessa. Valmistelijan asema toimivan johdon alaisena heikentää valmistelijan riippumattomuutta ja objektiivisuutta ulkoiseen tarkastukseen nähden.

Valtiontalouden tarkastusviraston kokoaman hyvinvointialueiden valmistelijoille osoitetun muistion (2021) mukaan ”Hyvinvointialueiden koosta ja toiminnan monimuotoisuudesta johtuen on perusteltua, että hyvinvointialueilla on riittävä ja asiantunteva ulkoisen tarkastuksen ja arvioinnin toiminto.”¹

2.3. Tehtävät

Tarkastuslautakunta on aluevaltuuston asettama ja suoraan aluevaltuuston alainen lakisääteinen toimielin.

Hyvinvointialuelain 125 §:n mukaisesti tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- 1) valmistella aluevaltuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko aluevaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet hyvinvointialueella ja hyvinvointialuekonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä taloussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden riittävyyttä talouden tasapainotuksen kannalta;
- 4) huolehtia hyvinvointialueen ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 5) valvoa, että 89 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa sidonnaisuuksista noudatetaan, ja saattaa ilmoitukset aluevaltuuston tiedoksi;
- 6) valmistella aluehallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa aluevaltuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään aluevaltuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa aluevaltuustolle muitakin tarpeellisina pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

Aluehallitus antaa aluevaltuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.²

¹Valtiontalouden tarkastusvirasto, muistio hyvinvointialueiden valmistelijoille, 14.10.2021

²Laki hyvinvointialueesta 611/2021 125 §

2.4. Tarkastuslautakunnan talousarvio 2025 ja talouden toteuma 2024

Aluehallituksen 10.6.2024 antaman ohjeistuksen mukaisesti tarkastuslautakunnan talousarvioraami vuodelle 2025 oli 56 899e. Tarkastuslautakunta hyväksyi 9.9.2024 talousarvionsa siten, että lakisääteisen tilintarkastuksen palkkiot olisivat 35 583e, luottamushenkilöiden kokous- ja ansionmenetyspalkkiot 16 774e sekä matkakorvaukset 2 222e. Talousarvioon ei sisällynyt muita henkilöstökustannuksia. Tarkastuslautakunnan talousarvio 2025 on lähetetty aluehallitukselle annetun talousraamin mukaisena liitettäväksi hyvinvointialueen talousarvioesitykseen.

	TA 2025	Tarkastus- lautakunta 9.9.2024	Raami 2025	TA 2024	Kum. tot. 1–12.2024
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
HENKILÖSTÖKULUT	20 100	16 774	14 419	19 646	18 695
ASiantuntijapalvelut	35 583	35 583	39 250	37 395	27 288
ICT-palvelut	0	0	10	10	
MAJOITUS- JA RAVITSEMUSPALVELUT	720	720	40	68	1 488
MATKUSTUS- JA KULJETUSPALVELUT	2 222	2 222	1 820	2029	2 436
KOULUTUS- JA KULTTUURIPALVELUT	1 600	1 600	1 280	110	275
MUIDEN PALVELUJEN OSTOT	40 125	40 125	42 400	39 612	31 488
PALVELUJEN OSTOT	40 125	40 125	42 400	39 612	31 488
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT			10		
MUUT TOIMINTAKULUT			70		81
TOIMINTAKULUT	60 225	56 899	56 899	59 258	50 264
TOIMINTAKATE	60 225	56 899	56 899	59 258	50 264
VUOSIKATE	60 225	56 899	56 899	59 258	50 264
TILIKAUDENTULOS	60 225	56 899	56 899	59 258	50 264
TUOSLASKELMA	60 225	56 899	56 899	59 258	50 264
TUOSLASKELMA-Tilisummat, ulkoinen	60 225	56 899	56 899	59 258	50 264

Taulukko 1. Tarkastuslautakunnan talousarvio 2025 ja talouden toteuma 2024.

Aluehallitus on 9.12.2024 esittänyt tarkastuslautakunnan vuoden 2025 talousarvioksi 60 225 €, joka on hyväksytty aluevaltuustossa 16.12.2024 osana hyvinvointialueen hallinnon talousarviota 1,9 m€.

Tarkastuslautakunnan talousarvio vuodelle 2024 oli 59 258 €, joka on hyväksytty aluevaltuustossa 18.12.2023 osana hyvinvointialueen hallinnon talousarviota 1,36 m€. Tarkastuslautakunnan talousarvion toteuma vuodelta 2024 on 50 264 €, joka alittaa hyväksytyn budjetin 8 994 €.

Hyvinvointialuelain yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 241/2020 vp) todetaan, että ”Tarkastuslautakunnan talousarviosta päätettäessä aluevaltuuston tulisi kiinnittää huomiota myös siihen, että tarkastuslautakunnan onnistuminen tehtävässään vaatii lautakunnan tueksi asiantuntevan ja osaavan organisaation.”³

³https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_241+2020, 28.3.2025

2.5. Sidonnaisuusilmoitusten valvonta

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on hyvinvointialueesta annetun lain mukaan valvoa, että 89 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa sidonnaisuuksista noudatetaan, ja saattaa ilmoitukset aluevaltuuston tiedoksi. Hyvinvointialueen luottamushenkilön ja viranhaltijan on tehtävä sidonnaisuusilmoitus johtotehtävistään ja luottamustoimistaan elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä, merkittävästä varallisuudestaan sekä muistakin sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä luottamus- ja virkatehtävien hoitamisessa. Sidonnaisuudesta voi seurata myös esteellisyytilanne.

Velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksista koskee aluehallituksen jäseniä ja varajäseniä sekä aluehallituksen jaostojen, aluevaltuuston ja lautakuntien puheenjohtajistoa. Sidonnaisuusilmoitus ei korvaa luottamushenkilön velvollisuutta esittää selvitys vaalikelpoisuuden arvioinnin edellyttävistä tiedoista.

Ilmoitusvelvollisuus koskee myös eräitä viranhaltijoita; hyvinvointialuejohtajaa sekä lautakuntien ja jaostojen esittelijöinä toimivia viranhaltijoita.

Ilmoitus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun henkilö on tehtävänsä valittu. Henkilön on myös viivytyksettä ilmoitettava sidonnaisuuksissa tapahtuneet muutokset. Tarkastuslautakunta voi tarvittaessa kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uuden ilmoituksen tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta.⁴

Tarkastuslautakunta päätti 28.10.2024 kokouksessaan pyytää ilmoitusvelvollisia toimittamaan sidonnaisuusilmoituksensa sisäiselle tarkastajalle 15.11.2024 mennessä. Tarkastuslautakunnan 9.12.2024 käsittelyssä kävi ilmi, että rekisteristä puuttuu useamman ilmoitusvelvollisen tiedot tai tietoja ei ole päivitetty. Tarkastuslautakunta valtuutti sihteerin kehottamaan niitä ilmoitusvelvollisia, joilta ilmoitus puuttuu tai ilmoitusta on tarve päivittää. Sidonnaisuusrekisteri on viety tiedoksi aluevaltuuston 16.12.2024 kokoukseen.

Tarkastuslautakunta on 7.4.2025 kokouksessaan tarkastanut sidonnaisuusrekisterin 2.4.2025 tilanteen ja valtuuttanut sihteerin kehottamaan edelleen niitä ilmoitusvelvollisia, joilta ilmoitus puuttuu tai ilmoitusta on tarve päivittää.

Tarkastuslautakunta	Sidonnaisuusilmoituksen tekeminen on luottamushenkilölle ja viranhaltijalle kuuluva velvollisuus.
Ei ole toteutunut asianmukaisella tavalla.	Luottamushenkilöiden ilmoitusvelvollisuus ei ole toteutunut hyvinvointialuelain 89 §:n edellyttämällä tavalla. Tarkastuslautakunta on kehottanut osaa ilmoitusvelvollisista useamman kerran.

⁴<https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2023/2244-sidonnaisuuksien-ilmoittaminen-kunnassa>, 1.4.2025

2.6. Tilivelvollisten nimeäminen

Hyvinvointialuelain 22 §:n mukaan aluevaltuusto päättää tilivelvollisten nimeämisestä. Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden tilivelvollisuuden liittyessä läheisesti hallinnon ja talouden tarkastukseen, on perusteltua, että tarkastuslautakunta valmistelee aluevaltuustolle tilivelvollisten nimeämistä koskevan päätöksen.

Tilivelvolliset on tarkoituksenmukaista esittää tilinpäätöksessä kirjanpitolautakunnan hyvinvointi- ja kuntajaoston antaman yleisohjeen mukaisesti. Aluevaltuuston on perusteltua päättää tilivelvollisista ennakolta, jotta asianomaiset tietävät jo talousarviovuoden alussa, keitä tilinpäätöksen käsittelyn yhteydessä annettava vastuuvapauslausuma koskee.

Tarkastuslautakunta valmisti 9.12.2024 kokouksessaan esityksen Kainuun hyvinvointialueen tilivelvollisista, joka oli pitkälti aluevaltuustossa 18.12.2023 hyväksytyn tilivelvolliset 2023 mukainen. Lisäksi tilivelvollisten määrittely olisi voimassa toistaiseksi ja tilivelvollisten luettelon päivittämisestä tarvittaessa muun muassa organisaatio- tai hallintosääntömuutosten yhteydessä vastaisi tarkastuslautakunta. Jatkossa tilivelvollisten luettelo tuotaisiin aluevaltuuston päätettäväksi talousarvion ja tilinpäätöksen yhteydessä, eikä tarvetta erilliselle päätöksenteolle olisi.

Tarkastuslautakunta pyysi tilivelvollisten määrittelystä ja tilivelvollisten luettelosta aluehallituksen lausuntoa 7.2.2025 mennessä. Tarkastuslautakunnan ehdotus hyvinvointialueen tilivelvollisista on aluehallituksen lausuntoa laajempi, jossa tilivelvollisuuden määräytymisessä on tarkasteltu viranhaltijoiden hallinnollista ja taloudellista toimivaltaa, viranhaltijoiden tehtäväkuvauksia ja itsenäiselle vastuualueelle kuuluvia asioita sekä matriisiorganisaation johtamiseen osallistuvia viranhaltijoita. Tarkastuslautakunnan esitys Kainuun hyvinvointialueen tilivelvollisista tuotiin aluevaltuuston käsittelyyn 24.2.2025, jolla on vaikutusta vuoden 2024 vastuuvapauden myöntämiseen.

3. Arviointitoiminta ja kuultavana olleet viran-/toimenhaltijat

Tarkastuslautakunnan kuultavana vuoden 2024 arviointia varten olivat:

Akuuttihoidon palvelut Akuutti kotisairaala ja tilannekeskus 9.9.2024	Tiina Kähkönen, palvelualuepäällikkö Pauliina Hämäläinen, vs. palveluysikköpäällikkö Marika Ala-Hiiri, apulaispalveluesihenkilö
Henkilöstöjärjestöt 28.10.2024	Leila Koskensalmi, pääluottamusmies, JHL Tiia Kemppainen, pääluottamusmies, JUKO (hyvtes, sote) Kati Karppinen, pääluottamusmies, JYTY Sari Tervo, pääluottamusmies, SuPer Tiina Törrö, pääluottamusmies, Tehy
Henkilöstöpalvelut 17.3.2025	Tiina Veijola, henkilöstöjohtaja
Ikäihmisten ympärivuorokautiset asumispalvelut Kuhmon arviointi- ja kuntoutus-yksikkö 20.1.2025	Marko Pääkkönen, palveluysikköpäällikkö Suvi Huotari, vs. palveluesihenkilö Kirsi Piirainen, apulaispalveluesihenkilö
Johdon hallinto 17.3.2025	Sami Mäenpää, hyvinvointialuejohtaja
Lasten- / nuorisopsykiatria 11.11.2024	Matti Parviainen, palveluesihenkilö
Osastohoidon palvelut Osastohoito erikoissairaanhoido Osastohoito perusterveydenhuolto Leikkaus anestesia 11.11.2024	Jouko Kotimäki, palvelualuepäällikkö Elki Rutherford, palvelualuepäällikkö Arja Horto, palvelualuepäällikkö Sirpa Parkkisenniemi, palveluysikköpäällikkö Tuula Sarste, palveluysikköpäällikkö Mia Keränen, palveluysikköpäällikkö
Sosiaalityö ja sosiaaliohjaus Lapsiperheiden sosiaalityö 11.11.2024	Tarja Juppi, palvelualuepäällikkö Satu Määränen, palveluysikköpäällikkö Anu Siltala, johtava sosiaalityöntekijä
Talouspalvelut 9.12.2024 7.4.2025	Eija Immonen, talousjohtaja

Taulukko 2. Tarkastuslautakunnan kuultavana olleet viran- ja toimenhaltijat.

Tarkastuslautakunta on perehtynyt tilintarkastajan raportteihin, seurannut aluevaltuuston ja aluehallituksen päätöksiä, tehnyt arviointikäynnit Kuhmon arviointi- ja kuntoutus -toimintayksikköön sekä lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian -palveluysiköihin.

Tarkastuslautakunta on seurannut myös talousarvionsa 2024 ja tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista, tilintarkastajan tehtävien suorittamista sekä tilintarkastussopimuksen noudattamista.

Tilintarkastusyhteisön kilpailutus

Tarkastuslautakunta päätti ylimääräisessä 5.7.2024 kokouksessaan käynnistää tilintarkastuspalveluiden hankinnan kilpailutuksen vuosille 2024–2026 tarjouspyyntöasiakirjojen mukaisesti. Aikaisempi tilintarkastussopimus oli päättynyt tilaajan irtisanomiseen 30.6.2024.

Tarjousvertailun valintaperusteena oli halvin hinta, jossa tarjouspyynnön laatuksiteerit olivat ehdottomia vaatimuksia. Määräaikaan 30.8.2024 mennessä tarjouksen jättivät BDO Audiator Oy (0904285-6) ja KPMG Oy Ab (1805485-9). Kaikki tarjoajat täyttivät tarjouspyynnössä asetetut laatuksiteerit. Tarjousvertailun perusteella tarkastuslautakunta päätti 9.9.2024 esittää, että aluevaltuusto valitsee Kainuun hyvinvointialueen tilintarkastusyhteisöksi tilikausille 2024–2026 kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen tehneen KPMG Oy AB:n, vastuullisena tilintarkastajanaan JHT Katri Hokkanen. Aluevaltuusto hyväksyi yksimielisesti 30.9.2024 tarkastuslautakunnan päätösehdotuksen.

Pohjois-Suomen YTA-alueen yhteisarviointi 2024

Puolen Suomen tarkastus -yhteisseminaari järjestettiin tarkastuslautakuntien sekä ulkoisen tarkastuksen viranhaltijoiden kesken ensimmäisen kerran Oulussa 10.-11.1.2024, jonka yhteydessä sovittiin tarkastuslautakuntien yhteisarvioinnista vuonna 2024. Yhteisarvioinnin tarkoituksena oli selvittää Pohjois-Suomen yhteistyöalueen organisointia, resurssointia ja yhteistyön toimivuutta. YTA-sopimuksen sisällöstä erityistarkasteluun valittiin lääkinnälliset ja muut tukipalvelujen sekä henkilöstön ja osaamisen varmistaminen.

Sote-järjestämislain 22 §:n mukaan valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet yhdenvertaisen, laadukkaan ja kustannusvaikuttavan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle. Strategisten tavoitteiden asettamisen tarkoituksena on nostaa esiin ajankohtaisia palvelujen uudistus- ja kehittämistarpeita. Ensimmäiset sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet vuosille 2023–2026 julkaistiin joulukuussa 2022. Vuosille 2023–2026 sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisia tavoitteita on päivitetty, joiden ytimessä ovat yhdenvertaisuus, kustannusvaikuttavuus, yhteistyö ja tieto.

Sote-järjestämislain 35 §:n mukaisesti hyvinvointialueiden järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon alueellista yhteensovittamista, kehittämistä ja yhteistyötä varten on muodostettu viisi sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöaluetta (YT-alue, YTA). Yhteistyöalueelle laaditaan hyvinvointialueiden yhteistyösopimus valtuustokausittain. Yhteistyösopimuksen tarkoituksena on varmistaa yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden työnjako, yhteistyö ja yhteensovittaminen siltä osin kuin se on tarpeellista hyvinvointialueiden lakisääteisten tehtävien toteutumisen ja sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuuden turvaamiseksi.

Pohjois-Suomen yhteistyösopimus (YTA-sopimus) on hyväksytty Kainuun, Keski-Pohjanmaan, Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueiden aluevaltuustoissa joulukuussa 2022. YTA-sopimus oli ensimmäinen Suomessa hyväksytty yhteistyöaluesopimus. YTA-sopimuksen

noudattamista arvioi arviointiryhmä, joka koostuu Pohjois-Suomen YT-alueen hyvinvointialueiden johtavista viranhaltijoista kokoontuen Pohteen kutsumana.

Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa ja arvioi sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista vuosittain. Tavoitteita on tarvittaessa muutettava. Lisäksi yhteistyösopimuksen toteuttamista seurataan ja arvioidaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön ja yhteistyöalueen hyvinvointialueiden välisissä neuvotteluissa, joihin osallistuvat myös valtiovarainministeriö ja sisäministeriö.

Pohjois-Suomen YTA-alueen yhteisarviointia 2024 on tehty ulkoisen tarkastuksen vastuuvalmistelijoiden kesken ja se on viety osaksi hyvinvointialueiden arvioinnin työohjelmaa. Työohjelman yksityiskohtainen toteuttamissuunnitelma on käsitelty kaikissa tarkastuslautakunnissa elo-syyskuussa 2024. Päivitetty toteuttamissuunnitelma, kysymykset hyvinvointialuejohtajille, arviointiryhmän esittelijälle sekä alatyöryhmien jäsenille on käsitelty tarkastuslautakunnissa marras-joulukuussa 2024.

Yhteisarvioinnissa tuli esille mm., että YTA-yhteistyö on vahvasti Pohteen koordinoimaa YTA-sopimuksen mukaisesti. Yhteistyössä on korostunut terveystaloudelliset ja erikoissairaanhoidon palvelut. Yhteistyö on ollut enimmäkseen normaalia verkostoyhteistyötä ja verkostotukea, kuin YTA-tavoitteiden edistämiseksi tehtyä tavoitteellista työtä. YTA-sopimuksen tavoitteiden etenemistä ei ole johdettu tehokkaasti, jotta se olisi johtanut riittäviin käytännön toimenpiteisiin ja että eri työryhmät olisivat voineet edistää YTA-sopimuksen tavoitteita.

Yhteisarvioinnin suositukseksi on mm., että YTA-sopimuksen tavoitteiden edistämiseksi määritellään selkeät vastuuhenkilöt ja luodaan toimintamalli tavoitteiden toteutumisen seurantaan, mittaamiseen ja raportointiin. YTA-yhteistyön kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia kartoitetaan aktiivisesti sekä tehdään rohkeasti uusia aloitteita, jotta YTA-yhteistyöllä saadaan tehostettua työnjakoa, toimintaa ja palveluita sekä kustannusvaikuttavuutta.

Yhteistyön tiivistämisestä on sovittu logistiikan osalta Tervia Logistiikka Oy:ssä, joka vastaa 1.1.2025 alkaen kaikkien pohjoisten hyvinvointialueiden sosiaalihuolto- ja vammaispalvelulain mukaisten lakisääteisten kuljetuspalveluiden tilaus- ja välitystoiminnasta. Lisäksi hyvinvointialueet ovat päättäneet perustaa ns. YTA-konttorin ja laatineet sopimuksen YTA-konttorin toiminnasta 1.1.2025 alkaen. YTA-konttorin toivotaan konkretisoivan yhteistyötä. YTA-konttorin tehtävänä on Pohjois-Suomen hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla olevien palvelujen strategisen ohjauksen ja johtamisen laaja-alainen asiantuntijatuki ja siihen liittyvän osaamisen varmistaminen resurssien näkökulmasta.⁵

Tarkastuslautakuntien yhteisarvioinnin raportti ”Yhteistyön toteutuminen Pohjois-Suomen yhteistyöalueella” on esitelty tarkastuslautakunnille 24.4.2025 Teams-etäyhteydellä, josta se on edelleen viety Pohjois-Suomen YTA-alueen hyvinvointialueiden aluevaltuustoihin käsiteltäväksi toukokuun 2025 aikana.

⁵Tarkastuslautakuntien yhteisarviointi ”Yhteistyön toteutuminen Pohjois-Suomen yhteistyöalueella” 24.4.2025

Talousarvion 2024 toteutuminen

Aluevaltuuston 18.12.2023 hyväksymä talousarvio 2024 oli -26,9 m€. Alijäämätavoitteeksi asetettiin -25,0 m€. Aluevaltuustolle oli tulossa päätettäväksi lisätalousarvio tavoitteeseen pääsemiseksi huhtikuun 2024 loppuun mennessä.

Aluevaltuustolle tuotiin 17.6.2024 hyväksyttäväksi esitetyt talousarviomuutokset. Toimintakulujen oli arvioitu toteutuvan 1–4/2024 toteuman perusteella 0,7 m€ (0,2 %) talousarviota suurempina (448,5 m€). Talousarvioon 2024 esitettiin kohdennettavaksi 2,0 m€ suuruinen toimintakulujen leikkaus, joka kohdennettaisiin toimialueille talousarvion 2024 toimintakatteiden mukaisessa suhteessa.

Kokonaisuudessaan esitetyt talousarviomuutokset lisäsivät talousarvion toimintamenoja 0,1 m€ ja vähensivät toimintatuottoja 0,2 m€. Hyväksytyn talousarviomuutosten jälkeen talousarvion 2024 alijäämä oli -27,2 m€.

Kainuun hyvinvointialue 2024	TA 2024	TA 2024 muutettu 17.6.2024	TP 2024	Erotus TA muutettu vs. TP	Erotus TA muutettu vs. TP
	*1 000 €	*1 000 €	*1 000 €	*1 000 €	%
Toimintatuotot	60 428	60 220	60 196	-24	-0,04
Myyntituotot	16 554	15 784	17 081	1 297	8,22
Maksutuotot	31 616	31 616	27 086	-4 530	-14,33
Tuet ja avustukset valtiolta	8 778	8 739	11 368	2 629	30,08
Muut toimintatuotot	3 480	4 080	4 661	581	14,24
Toimintakulut	-447 765	-447 860	-433 045	-14 816	-3,31
Henkilöstökulut	-231 014	-229 091	-217 846	-11 245	-4,91
Palvelujen ostot	-152 366	-154 761	-158 509	3 748	2,42
Aineet ja tarvikkeet	-31 663	-31 612	-27 578	-4 034	-12,76
Avustukset	-9 369	-9 369	-8 001	-1 368	-14,6
Muut toimintakulut	-23 354	-23 028	-21 111	-1 917	-8,32
Toimintakate	-387 337	-387 640	-372 848	-14 792	-3,82
Valtionosuudet	374 345	374 345	374 310	-35	-0,01
Rahoitustuotot ja -kulut	-834	-834	329	1 163	139,45
Vuosikate	-13 825	-14 129	1 791	-15 920	112,68
Poistot ja arvonalentumiset	-13 086	-13 086	-12 769	-317	2,42
Tilikauden yli-/alijäämä	-26 912	-27 215	-10 979	16 237	59,7

Taulukko 3. Talousarvio 2024, talousarvio 2024 muutettu ja tilinpäätös 2024.

Tilikauden 2024 toimintakate on -372,8 m€. Valtionrahoituksen osuus on 374,3 m€, joka jäi 35 t€ muutetusta talousarviosta. Vuosikate 1,7 m€ ei riitä kattamaan suunnitelman mukaisia poistoja ja arvonalentumisia 12,7 m€.

Suurin erotus on henkilöstökulujen toteumassa 217,8 m€, joka on 11,2 m€ muutettua talousarviota pienempi. Erotus johtui ylibudjetoinnista pääosin palkkojen ja palkkioiden 4,9 m€ sekä henkilösivukulujen 5,8 m€ osalta.

Tilikauden 2024 alijäämä on 11 m€, joka on 16,2 m€ muutettua talousarviota parempi.

Kun huomioidaan vuoden 2023 tilikauden alijäämä 19,3 m€, taseen kattamaton kumulatiivinen alijäämä on 30,2 m€. Oma pääoma yhteensä on 17,3 m€ negatiivinen.

Arviointimenettelykriteerien seuranta

Valtionvarainministeriö voi käynnistää päätöksellään edellytysten täyttyessä tai sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 27 §:ssä tarkoitetun sosiaali- ja terveysministeriön aloitteen perusteella arviointimenettelyn, jossa valtio ja hyvinvointialue arvioivat hyvinvointialueen taloudellisia sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen järjestämiseen liittyviä edellytyksiä selvitä tehtävistään.⁶

Arviointimenettelykriteerit	2023	2024
Hyvinvointialue ei ole kattanut taseeseen kertynyttä alijäämää säädetyssä määräajassa (tilikauden 2026 loppuun)	- 19 255 378, 38 €	- 30 234 236, 75 €
Hyvinvointialueen konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 % kaksi tilikautta peräkkäin	-54,6 %	-14,9 %
Konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8 kaksi tilikautta peräkkäin ⁷	-0,3	-0,12

Taulukko 4. Kainuun hyvinvointialueen arviointimenettelykriteerien seuranta.

Tarkastus-lautakunta	Arviointimenettelykriteereistä tilikausien 2023 ja 2024 jälkeen täyttyy 2/3.
-----------------------------	--

⁶Laki hyvinvointialueesta § 122

⁷Laki hyvinvointialueesta § 123

Toimialueiden sitovien taloudellisten tavoitteiden toteuma

Talousarvion käyttötalousosan toimintakate oli toimialueittain määritelty aluevaltuustoon nähden sitovaksi. Toimialuejohtajan tuli huolehtia siitä, että toimialueen määräraha tai määrärahat eivät ylity ja tämän varmistamiseksi aluehallitukselle tuli tehdä tarvittavat esitykset määrärahojen muuttamiseksi. Muutokset tuli tehdä siten, ettei aluevaltuustoon nähden sitovien toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen vaarannu.

	Sitovan toimintakatteen hallinta on parhaiten onnistunutta.
	Sitova toimintakate on ylitetty.
	Sitovassa toimintakatteessa suurin erotus muutetun talousarvion ja tilinpäätöksen välillä.

Toimintakate 1000 €	TA 2024	TA 2024 muutettu	TP 2024	Erotus t€ TA muutettu vs. TP	Erotus % TA muutettu vs. TP
Johdon hallinto	-1 356	-1 349	-1 746	398	-29,5
Järjestämisen tuki	-23 993	-24 425	-22 600	-1 824	7,5
Tuotannon hallinto- ja tukipalvelut	-51 813	-49 328	-46 658	-2 670	5,4
Terveysten- ja sairaanhoidon palvelut	-154 269	-155 505	-153 663	-1 842	1,2
Akuuttihoito ja pelastuksen palvelut	-32 818	-33 368	-32 489	-879	2,6
Sosiaali- ja perhepalvelut	-66 037	-66 164	-58 270	-7 893	11,9
Ikäihmisten palvelut	-44 081	-44 533	-41 788	-2 744	6,2
Sosiaali- ja terveydenhuollon ulk. palvelut*	-12 970	-12 970	-15 633	2 663	-20,5

Taulukko 5. Toimintakatteiden toteuman vertailu toimialueittain.

Sitovan toimintakatteiden hallinta onnistui parhaiten terveyden- ja sairaanhoidon palvelut -toimialueella, jossa muutetun talousarvion ja tilinpäätöksen välinen toimintakatteiden erotus oli 1,84 m€ (1,2 %). Toimintatuotoista myyntituotot ylittivät 1,58 m€ (17,7 %). Toimintakuluista henkilöstökulut jäivät 4,78 m€ (-4,7 %) budjetoitua pienemmiksi toiminnan vähentämisen vuoksi. Samoin aineet, tarvikkeet ja tavarat 1,14 m€ (-5,5 %). Vastaavasti palvelujen ostot ylittivät 4,87 m€ (9,6 %) painottuen yliopistosairaalan ostoihin.

Sitovan toimintakatteiden ylitti johdon hallinto 398 t€ (29,5 %). Ylitys johtui lähinnä henkilöstökuluista 324 t€ (53,4 %; irtisanoutuneelle hva-johtajalle maksettu kertaerä, suunnitelmaan sisällyttämättömät kokous- ja ansionmenetyspalkkiot), palvelujen ostoista 135 t€ (49 %; juridiset asiantuntijapalvelut, muut asiantuntijaselvitykset, tietohallinnon kulut) sekä muista toimintakuluista 56 t€ (41,6 %; leasingvuokrat, ansionmenetysten ja muiden kustannusten korvaukset). Avustukset alittuivat 65 t€ (20 %), johon vaikutti mm. budjetoitua pienempi maksettu poliittinen ryhmäraha.

*Sosiaali- ja terveydenhuollon ulkoiset palvelut on teknisesti osa järjestämisen tukea.

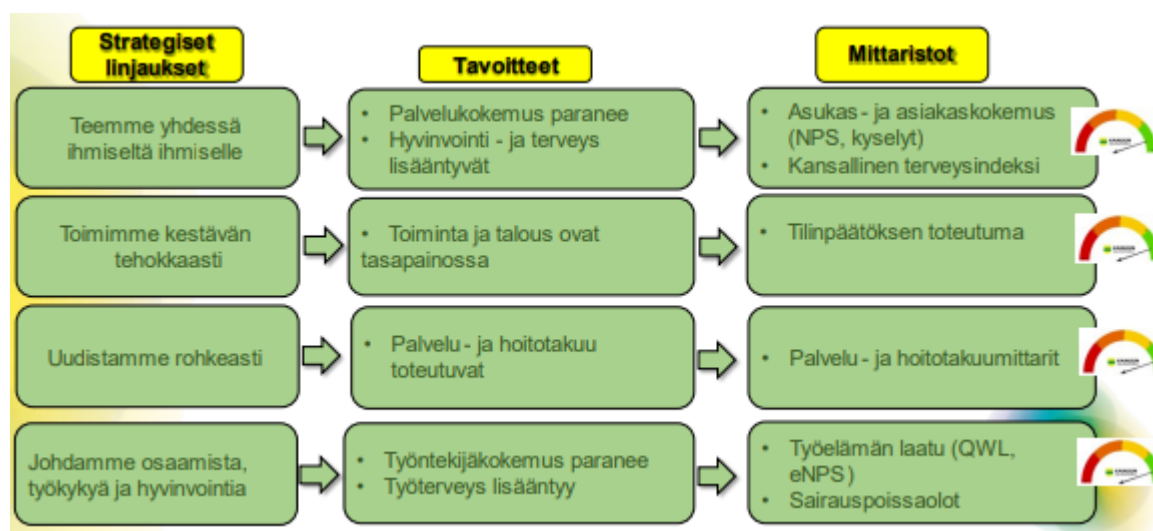
Sitova toimintakate muutetun talousarvion ja tilinpäätöksen välillä poikkeaa eniten sosiaali- ja perhepalvelut -toimialueella 7,89 m€ (-11,9 %). Toimintatuotoista tuet ja avustukset ylittyivät 483 t€ (110,4 %). Toimintakuluista pienempinä toteutuivat mm. henkilöstökulut 2,01 m€ (-7,5 %), palvelujen ostot 4,14 m€ (-12,2 %) ja avustukset 1,34 m€ (-14,9 %).

Hyvinvointialueuudistuksessa Puolangan kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut siirtyivät osaksi Kainuun hyvinvointialueen järjestämisvastuuta. Talousarviossa 2024 Puolangan ostopalvelusopimukselle oli laadittuna erillinen talousarvio, jonka oli kerrottu olevan tekninen osa järjestämisen tuen kokonaisuutta. Tilinpäätöksessä sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuoliset palvelut (Puolangan ostopalvelusopimus) on esitetty yhteenvedossa määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta (aluevaltuuston nähden sitova toimintakate) vertailussa toimialueiden rinnalla, jonka talousarvio ylittyi 2,66 m€ (20,5 %).

Tarkastuslautakunnalle asiaa on tarkennettu siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon ulkoiset palvelut ei varsinaisesti ylittynyt, vaikka näkymä vertailussa on eri. Kokonaissopimushinta toteutui ennakoidusti, mutta ostobudjetti on mitoitettu todellista sopimushintaa pienemmäksi, koska hyvinvointialue toimii sopimussuhteessa myös tuottajan alihankkijana ja toimialueiden omiin budjetteihin on sisältynyt tähän kokonaisuuteen liittyviä euroja. Tämän hienojakoista erittelyä ei ole taloussuunnitteluvaiheessa pystytty tekemään, vaan ostobudjettia on leikattu karkealla arviolla päällekkäisten määrärahavarausten eliminoimiseksi.

Strategian seuranta ja arviointi hyvinvointialuetasolla

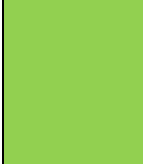
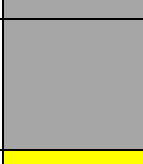
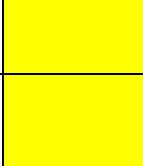
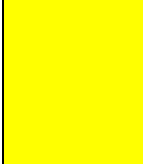
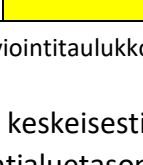
Talousarviossa 2024 esitetyt strategian toteutusta seuraavat hyvinvointialuetason mittarit, jotka liittyvät talousseurannan lisäksi asiakastyytyväisyyteen ja väestön hyvinvointiin, palvelu- ja hoitotakuun toteutumiseen sekä työhyvinvointiin:

Kuva 2. Strategian seuranta ja hyvinvointialuetason mittarit talousarviossa 2024.

Tavoitteen toteutuminen

	Tavoite on saavutettu.		Tavoite ei ole toteutunut.
	Tavoite on osin saavutettu.		Ei voida arvioida.

Tavoitteet	Mittaristot (yhteensä)	2023	2024	Toteutuminen	Tarkastuslautakunnan perustelut
Palvelukokemus paranee	Asiakaskokemus (NPS-indeksi)	40	50		Palvelukokemus on parantunut vuodesta 2023. Suosittelemme > 50 erittäin hyvä. ⁸
Hyvinvointi ja terveys lisääntyvät	Työkyvyttömyysindeksi (Kansallinen terveysindeksi, ikävakioitu)	-	-		Tilastoja ei saatavissa, jonka vuoksi toteumaa ei ole ilmoitettu.
	Sairastavuusindeksi (Kansallinen terveysindeksi, ikävakioitu)	-	-		Tilastoja ei saatavissa, jonka vuoksi toteumaa ei ole ilmoitettu.
Toiminta ja talous ovat tasapainossa	Toimintakate-toteuma (*1000 €)	-371 028	-372 848		Ei voida arvioida tavoitteeseen nähden.
	TA-poikkeama	4,1 %	3,8 %		Ei voida arvioida tavoitteeseen nähden.
Palvelu- ja hoitotakuu toteutuvat	Keskeiset operatiiviset mittarit	-	-		Seurantajaksot eivät ole osin 12kk / vertailukelpoiset.
Työntekijäkokemus paranee Työterveys lisääntyy	Työelämän laatu (QWL, eNPS)	61,8 %	61,5 %		QWL-tulos on säilynyt lähes ennallaan vuodesta 2023.
	Sairauspoissaolot pv/htv	22,7	21,3		Sairauspoissaolojen kokonaismäärä on vähentynyt vuoden aikana. Pitkien yli 180 pv poissaolojen määrä on kuitenkin lähes kaksinkertaistunut (11,1 %).

Taulukko 6. Hyvinvointialueen strategisten tavoitteiden toteuma- ja arviointitaulukko.

Strategian mittaaminen on osa tiedolla johtamista, joka tukee keskeisesti organisaation päätöksentekoa. Strategiakauden 2022–2025 toteutumista mittaavat hyvinvointialueen mittarit asetettiin ensimmäisen kerran talousarviossa 2024. Tavoitteiden seuranta varten tilinpäätöksessä oli vertailutietoa pääosin vuodelta 2023.

⁸Tuulaniemi, J. 2021. Palvelumuotoilu. 4. painos. E-kirja. Helsinki: Talentum.

Valtionvarainministeriön ohje hyvinvointialueen talousarvion ja taloussuunnitelman laatimisesta mukaan talousarvion ja taloussuunnitelman liitos hyvinvointialuestrategiaan tulisi olla kiinteä ja niihin otettujen tavoitteiden tulisi olla hyvinvointialuestrategiaa toteuttavia. Tavoitteet tulisi asettaa siten, että ne kattavat hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevat tehtävät ja ovat toteutettavissa niihin osoitetuilla voimavaroilla.

Tavoitteita asetettaessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota niiden saavuttamisen todennettavuuteen. Tavoitteiden todennettavuutta ja mitattavuutta vaikeuttaa huomattavasti muun muassa tavoitteiden asettaminen liian yleisellä tasolla. Lähtökohtaisesti kaikki aluevaltuuston talousarviossa asettamat tavoitteet ovat sitovia siten, että ne on tarkoitettu toteutettavaksi.

Toiminnan ja talouden yhteen kytkennän korostamisesta seuraa, että määrärahan tai tuloarvioiden muutosten vaikutukset toiminnallisiin tavoitteisiin selvitetään. Aluevaltuuston on hyväksyttävä myös tavoitteita koskevat muutokset, jos tavoitteet eivät ole saavutettavissa talouden perusteissa tapahtuneista muutoksista johtuen.⁹

Tarkastuslautakunta	Strategisille tavoitteille ei ole kaikilta osin asetettu konkreettisia tavoitearvoja tai valideja mittareita, jotta strategisten tavoitteiden toteutumista hyvinvointialuetasolla voitaisiin seurata.
----------------------------	---

Investoinnit

Hyvinvointialueen on laadittava vuosittain investointisuunnitelma seuraavaa tilikautta seuraavien neljän tilikauden aikana aloitettavista hyvinvointialuekonsernin investoinneista ja niiden rahoituksesta. Investointisuunnitelman ensimmäinen vuosi on sitova ja loput suunnitelmavuodet ohjeellisia. Suunnitelman on sisällettävä tiedot investoinneista ja investointia vastaavista sopimuksista kuten vuokrasopimuksista. Lisäksi sen on sisällettävä tiedot toimitilojen ja kiinteistöjen sekä muiden pitkävaikutteisten hyödykkeiden suunnitelluista luovutuksista.

Hyvinvointialue voi ottaa investointia varten pitkäaikaisen lainan vain silloin, jos valtioneuvosto on antanut siihen valtuuden. Kainuun hyvinvointialueen lainanottovaltuudeksi vuodelle 2024 oli vahvistettu 0 euroa.

Investointibudjetti vuodelle 2024 oli 5,7 m€, jonka toteuma oli 4,5 m€. Investoinnit on tehty kassavaroin omaan taseeseen. Sitovuustasoja ei ole määritelty. Investointisuunnitelmassa 2025–2028 omaan taseeseen tehtävien investointien määrä on 38,9 m€. Lisäksi investointeja vastaavien sopimusten määrä vuosille 2025–2028 on 6,3 m€.

Investoinnit vuosi	Budjetti *1 000 €	Toteuma *1 000 €	Erotus %	Suunnitelma 4 vuotta *1 000 €
2024	5,7	4,5	-1,2	38,9 + 6,3 yht. 45,2
2023	5,1	4,4	-0,6	38,7 + 18,4 yht. 57,1

Taulukko 7. Investointien toteumat.

⁹<https://vm.fi/talousarvio-ja-suunnitelma>, 17.4.2025

Tilikauden erotus 1,2 m€ investoinneissa johtuu mm. rakennusinvestointien poikkeamasta 0,6 m€ (useiden hankkeiden käynnistyminen viivästyi), kalustoinvestoinneista 0,2 m€ (Kajaanin palolaitoksen odotettua kalliimpi kalustaminen, ajoneuvojen hinnat nousseet, Sotkamon sotekeskuksen kalustusraha käyttämättä) ja aineettomista hyödykkeistä 0,3 m€ (osa suunnitteluista ohjelmistohankkeista käynnistämättä, ohjelmistojen kehittämishankkeita rahoitettu myös vakiinnuttamis- ja kehittämisrahalla).

Tarkastuslautakunta	JHS-suosituksen mukaisesti talousarviossa tulisi olla sitovuustasot myös rahoitus- ja investointiosan osalta. ¹⁰ Tarkastuslautakunnan suositus sitovuustasoista sisältyi myös vuoden 2023 arviointikertomukseen. Talousarviossa 2025 rahoitus- ja investointiosan sitovuustasot ovat asianmukaisesti huomioituna.
----------------------------	--

4. Talousarvio 2025 ja taloussuunnitelma 2026–2028

Hyvinvointialuelain 115 §:n mukaisesti talousarvio laaditaan kalenterivuositain, ja talousarviovuosi on aina taloussuunnitelmakauden ensimmäinen vuosi. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen kolmen vuoden ajanjaksolla. Taloussuunnitelmassa hyväksytään hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Tavoitteiden on toteutettava hyvinvointialuestrategiaa.¹¹

Hyvinvointialueen taseeseen vuonna 2023 kertynyt alijäämä ja sen jälkeen kertynyt alijäämä tulee kattaa vuoden 2026 loppuun mennessä.

	TA 2025 * 1 000 €	TS 2026 * 1 000 €	TS 2027 * 1 000 €	TS 2028 * 1 000 €
Toimintatuotot	57 945	60 000	60 000	60 000
Toimintakulut	-443 223	-461 364	-454 443	-454 897
Toimintakate	-385 278	-401 364	-394 443	-394 897
Valtionrahoitus	403 577	418 000	416 000	416 000
Vuosikate	16 546	14 968	19 974	19 605
Tilikauden tulos	4 956	3 198	8 166	8 203

Taulukko 8. Talousarvio 2025 ja taloussuunnitelma 2026–2028.

Aluevaltuusto on 16.12.2024 kokouksessaan hyväksynyt talousarvion 2025 ja taloussuunnitelman 2026–2028. Aluehallituksen esityksen mukaan strategian mukaista rakenteiden ja toimintatapojen uudistamistyötä sekä talouden sopeuttamista aluevaltuuston hyväksymän järjestämissuunnitelman mukaisesti jatketaan edelleen, mutta talouden tasapainoa ei katsota pystyttävän saavuttamaan annetussa määräajassa vaan kumulatiiviset alijäämät pyritään kattamaan vuosikymmenen vaihteeseen mennessä.

¹⁰Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta: Kuntien ja kuntayhtymien talousarvio- ja suunnitelma, 26.10.2016

¹¹Laki hyvinvointialueesta 611/2021 § 115

Vuotuinen alijäämäkierre pyritään katkaisemaan vuonna 2025 ja kerryttämään siitä eteenpäin vuosittaista ylijäämää siten, että kumulatiiviset alijäämät olisi kokonaisuudessaan katettu vuosikymmenen vaihteen tienoilla. Talousarvion 2025 tilikauden ylijäämä on 5 m€ (seuraavien vuosien ylijäämät taloussuunnitelmassa 3,2 m€, 8,2 m€ ja 8,2 m€).

Tarkastus-lautakunta	Tilintarkastuskertomus 2024 sisältää muistutuksen hyvinvointialuejohtajalle ja aluehallitukselle, koska aluevaltuuston 16.12.2024 hyväksymä talousarvio 2025 ja taloussuunnitelma 2026–2028 on valmisteltu hyvinvointialuelain 115 § vastaisesti siltä osin, että taseeseen kertynyttä alijäämää ei kateta lain edellyttämällä tavalla viimeistään vuonna 2026. Muistutus ei vaikuta vastuuvapauslausuntoon.
-----------------------------	--

Valtioneuvoston vuosittaiset ohjausneuvottelut

Kainuun hyvinvointialue käy vuosittaiset toiminnan ja talouden ohjausneuvottelut valtioneuvoston edustajien kanssa. Valtionvarainministeriön johdolla sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö tukevat ja seuraavat hyvinvointialueen toiminnan vaikuttavuutta, taloudellisuutta ja tuloksellisuutta sekä ohjaavat hyvinvointialueen järjestämistehtäviä strategisella tasolla valtioneuvoston asettamat valtakunnalliset strategiset tavoitteet huomioiden. Ministeriöt antavat tarvittaessa hyvinvointialueelle järjestämistä ja taloutta koskevia toimenpidesuosituksia.

Hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutumisen seurannassa ja arvioinnissa hyödynnetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun laissa sekä pelastustoimen järjestämisestä annetun laissa tarkoitettuja hyvinvointialueen vuosittaisia selvityksiä ja THL:n ja AVI:n asiantuntija-arvioita sekä tarvittaessa muita viranomaisten arvioita.

Kainuun hyvinvointialueen ja valtioneuvoston välinen neuvottelu on pidetty 31.10.2024. Ministeriöiden antamat toimenpidesuosituksukset Kainuun hyvinvointialueelle olivat:

- Alueen on nopeutettava muutosohjelman toimeenpanoa ja varmistettava kustannusvaikutusten saavuttaminen talouden tasapainottamiseksi
Seuranta: Muutosohjelman toimenpiteiden toteutuminen ja muutosohjelman kustannusvaikutusten kehitys (tavoite/ennuste/toteuma) puolivuositaisen seurannan perusteella
- Alueen on parannettava perusterveydenhuollon yhdenvertaista saatavuutta palvelutarpeen ja väestömäärän suhteen kustannusvaikuttavampaan suuntaan
Seuranta: Hoitoonpääsy (alueen varmistettava tietojen luotettavuus), perusterveydenhuollon kustannukset
- Alueen on nostettava Kainuun keskussairaalan tuottavuutta
Seuranta: Erikoissairaanhoidon kustannukset

Sisäministeriön syksyllä 2023 antamat toimenpidesuosituksukset ovat voimassa vuosina 2023–2026:

- Alueen on jatkettava toiminnan uudistamista.
- Onnettomuuksien määrää tulee vähentää tehokkaasti ja tulipalojen määrä tulee puolittaa vuoteen 2030 mennessä. Hyvinvointialueen tulee onnettomuuksien ehkäisytyössä kiinnittää huomiota laadun ja vaikuttavuuden vahvistamiseen.
- Hyvinvointialueen tulee parantaa toimintavalmiutta alueella toimintaympäristön riskejä vastaavalle tasolle.
- Hyvinvointialueen pelastustoimien tulee varmistaa, että väestönsuojeluun varautumiseen kohdennetut resurssit ja osaaminen ovat riittävät ja suuntautuvat lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen.
- Hyvinvointialueen tulee kiinnittää erityistä huomiota pelastusalan työhyvinvointiin ja työturvallisuuteen.¹²

Tarkastus- lautakunta	Miten ministeriöiden antamat viimeisimmät toimenpidesuosituksukset ja niiden seuranta on tarkoitus huomioida ja toteuttaa?
----------------------------------	--

5. Sisäinen valvonta, sisäinen tarkastus, riskienhallinta ja konsernivalvonta

Aluehallituksen tehtävänä on lakisääteisesti huolehtia sisäisen valvonnan, riskienhallinnan, sisäisen tarkastuksen ja konsernivalvonnan järjestämisestä.

Järjestämisvastuuta korostaa päivitetty hyvinvointialuelain 119 § (30.12.2024/1056), jonka mukaan aluehallituksen antamassa toimintakertomuksessa on myös annettava tietoja sellaisista hyvinvointialueen ja konsernin talouteen liittyvistä olennaisista asioista, jotka eivät käy ilmi hyvinvointialueen tai konsernin taseesta, tuloslaskelmasta tai rahoituslaskelmasta.

Tällaisia asioita ovat ainakin arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä, todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä tiedot sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Riskienhallinnan järjestämisestä annetun selonteon mukaan riskien tunnistaminen ja analysointi on jäänyt tilikaudella osittain toteutumatta. Kainuun hyvinvointialueella ei ole keskitettyä riskienhallintajärjestelmää, johon kirjattaisiin toimintaan ja talouteen liittyvät olennaiset riskit. Järjestelmän puute vaikuttaa johdon saamaan ajantasaiseen ja luotettavaan tietoon toiminnan häiriöttömyydestä, tavoitteiden saavuttamisesta, toiminnan lainmukaisuudesta ja riskienhallinnasta.

¹²<https://vm.fi/hyvinvointialueiden-neuvottelut>, 17.4.2025

Arviossa merkittävimmistä riskeistä on kerrottu, että Kainuun hyvinvointialue laatii vuosittain erillisen tietotilinpäätöksen, jonka tarkoitus on antaa kokonaiskuva organisaation tietojenkäsittelyn nykytilasta. Vuosittaisella tietotilinpäätöksellä voidaan seurata ja parantaa tietoturvallisuuden ja tietosuojan tilaa.

Keskeisissä johtopäätöksissä on todettu, että hyvinvointialueella on tunnistettu tarve kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämiselle. Organisaatorakenteen päivityksen yhteydessä huomioidaan myös organisaatiotason riskienhallinnan järjestäminen.

Tarkastuslautakunta	Aluehallitus vastaa ensisijaisesti lakisääteisen järjestämisvastuunsa mukaisesti riskienhallinnan järjestämisestä. Hyvinvointialuejohtaja vastaa hallintosäännön mukaisesti riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä. Aluehallitus vastaa hallintosäännön 10 § kohta 14. ja 59 § mukaisesti tiedonhallinnan tehtävien järjestämisestä ja määrää tiedonhallintaa johtavan viranhaltijan. Tiedonhallintalautakunta on 7.2.2025 lähestynyt Kainuun hyvinvointialueen aluehallitusta ja tarkastuslautakuntaa huomion kiinnittämisellä puutteisiin tiedonhallintamallin ylläpitoa koskevien vaatimusten toteuttamisessa, koska se ei ole vastaanottanut 16.9.2024 pyydettyä selvitystä tiedonhallintamallin ylläpidosta. Hyvinvointialueille velvollisuus ylläpitää tiedonhallintamallia on tullut voimaan 1.7.2021. Viranomaisen ei voi perustella laissa säädettyjen velvollisuuksien toteuttamatta jättämistä taloudellisilla, henkilöresursseihin tai tarkoituksenmukaisuuteen liittyvillä syillä. Tiedonhallintalautakunta tulee jatkossa seuraamaan Kainuun hyvinvointialueen tiedonhallintalain mukaisten vaatimusten toteuttamista.
Ei ole toteutunut asianmukaisella tavalla.	Organisaatiotasoinen riskienhallinta on keskeinen osa sisäistä valvontaa, joka ei ole tilikaudella toteutunut asianmukaisella tavalla. Tarkastuslautakunnan seurannan mukaan aluehallitus ei ole määrännyt tiedonhallinnasta vastaavaa johtavaa viranhaltijaa eikä toimintakertomuksessa esitettyä tietotilinpäätöstä ole laadittuna Kainuun hyvinvointialueen aikana. Kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukainen järjestäminen vaativat tulevalta aluehallitukselta säännönmukaista toimeenpanon seurantaa lakisääteisen järjestämisvastuunsa mukaisesti.

6. Arviointisuunnitelman mukaiset arvioinnit

Akuutti kotisairaala ja tilannekeskus

Kainuun hyvinvointialueen järjestämissuunnitelmassa akuutti kotisairaala ja tilannekeskus on määritelty keskeiseksi toimenpiteeksi kotiin vietävien palvelujen vahvistamiseksi. Akuutti kotisairaalan tehtävänä on antaa Kainuussa sairaalatason hoitoa. Potilaaksi tullaan aina terveydenhuollon ammattilaisen kautta. Toiminnan tavoitteena on antaa hoito oikeassa paikassa oikeaan aikaan, joka mahdollistaa moniammatillisen yhteistyön sekä varhaisen kotiutumisen mahdollisuuden sairaalasta. Tehtäviä koordinoidaan tilannekeskuksesta.

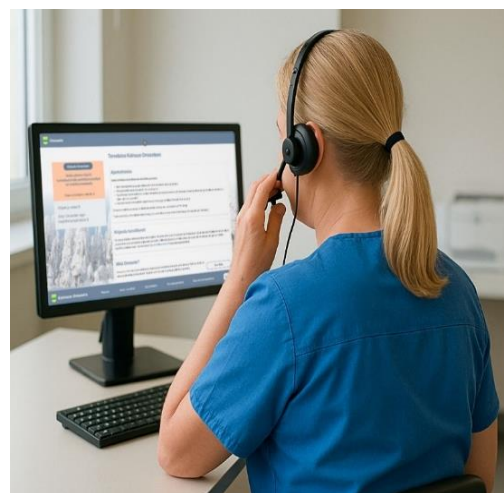
Akuutti kotisairaala ja tilannekeskus -palveluyksikkö on perustettu vuoden 2023 alussa. Akuutti kotisairaala toimii Kajaanissa ja Suomussalmella sekä kevästä 2024 lähtien myös Kuhmossa. Keväällä 2025 alkaa pilottitoiminta Sotkamossa, jolloin maakunnallinen toiminnan kattavuus laajenee.

Kotisairaalan tehtäviä ovat kiirettömän hoidon tarpeen arvioinnin lisäksi vaativat lääke- ja haavahoidot, näytteiden otot, palliatiivinen hoito ja siihen kytkeytyvä kotisaattohoito. Akuutti kotisairaalan käyntimäärät vuonna 2024 olivat 10 507 kpl, jossa oli nousua edellisvuoteen n. 30 %.

Tilannekeskuksen (TIKE) tehtävänä on toimia päivystysapuna 24/7 hoidontarpeenarvioinnissa ja kiireellisen hoidon neuvonnassa. Lisäksi tehdään ensihoidon kiireettömien D-tehtävien arviointeja, kiirettömän hoitoresurssin koordinoitua, annetaan konsultaatiotukea ammattilaisille ja otetaan vastaan turvapuhelinhälytyksiä.

Vuonna 2024 tilannekeskuksen päivystysapunumeroon 116 117 tuli 44 728 puhelua, joista englanninkielisiä oli 219 kpl. Ensihoidon D-tehtävistä (kiireettömiä) n. 40 % johti muuhun kuin ensihoidon käyntiin kohteessa. Tilannekeskuksen aloittamisen myötä kiireettömien D-tehtävien käsittely on ollut merkittävää ensihoidon tehtävämäärien vähenemisessä.

Kainuussa on turvapuhelimia noin 1200–1300 kpl ja vuositasolla soittoja n. 75 000. Tarkkaa tilastoa vuoden 2024 puheluista ei ollut saatavilla, koska palvelu on siirtynyt vaiheittain turvapuhelinhälytyskeskukseen syksyllä.

Akuutti kotisairaalan ja tilannekeskuksen yhteistyötä tehdään uusien potilaiden vastaanottamisessa, hoidon suunnittelussa ja koordinoinnissa. TIKE välittää hoidon tarpeen arviointeja kotisairaallalle. Tilapäisten hoitopaikkojen koordinoitua on myös siirtynyt TIKE:lle 15.7.2024 alkaen. Yhteistyön myötä keskittyminen potilastyöhön on parantunut. Lisäksi kotihoidon kanssa käydään keskustelua jatkuvasti, miten käynnit saadaan tehtyä sujuvasti. Tarkoituksena on tarjota kokonaisvaltaista hoitoa ja pitää asiakkaiden hygieniat hyvällä tasolla.

Tulevaisuudessa on tarkoituksena tehostaa kotisairaalan toimintaa ja digitaalisten palvelujen käyttöönottoa sekä laajentaa tilannekeskuksen toimintoja.

Tarkastus- lautakunta	Akuutti kotisairaalan ja tilannekeskuksen toiminnan myötä ensihoidon D-tehtävistä n. 40 % on johtanut muuhun kuin ensihoidon käyntiin kohteessa. Yksikön toiminnalla on pystytty parantamaan merkittävästi myös kustannustehokkuutta. Lisäksi sosiaalipäivystykseen tulevien puheluiden määrän kasvu on taittunut tilannekeskuksen toiminnan myötä. Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että ensihoidon kiireettömien D-tehtävien sekä puhelujen määrää aktiivisesti seurataan ja että henkilöresurssia käytetään tarpeen mukaan. Yhteistyö kotihoidon kanssa on myös äärimmäisen tärkeää sujuvan ja kokonaisvaltaisen hoidon takia. Julkisuudessa on ollut esillä tapauksia, joissa asiakkaat ovat olleet tyytymättömiä saamiinsa palveluihin ”hätätilanteissaan”. Tyytymättömyyttä on ollut myös puhelimitse tehtyyn hoidon tarpeen arviointiin, koska on pelätty tarpeellisen hoidon viivästymistä. On kuitenkin huomioitava, että henkeä uhkaavissa tilanteissa on soitettava aina hätänumeroon 112. Hälytyskeskuksella ja Kainuun tilannekeskuksella on erilaiset tehtävät ja roolit. Kainuun hyvinvointialueen selkeä tiedottaminen päivystysapunumerosta 116 117 ja sen roolista lisää soteammattilaisten ja asiakkaiden tietoisuutta toiminnasta sekä parantaa asiakaskokemusta.
----------------------------------	--

Henkilöstöjärjestöt

Hyvinvointialueen strategiassa korostetaan valmentavaa johtamista, mutta henkilöstöjärjestöjen mukaan sen jalkautuminen arjen johtamiskäytäntöihin tarvitsee yhä vahvistamista. Toimialueiden välinen vuoropuhelu koetaan yhä riittämättömäksi, mikä vaikuttaa kokonaisuuden hallintaan ja suunnitelmallisuuden toteutumiseen. Lähiesihenkilöiden merkitys koetaan korostuneeksi. Vaikka monilla esihenkilöillä on vahva sitoutuminen ja henkilöstö kokee työyhteisönsä toimivaksi, osa esihenkilöistä kokee jäävänsä ilman riittävää tukea ja ajantasaista tietoa.

Avoimuus ja ennakoitavuus ovat yhteistoiminnan kivijalka. Henkilöstöjärjestöjen mukaan neuvotteluprosessit eivät aina vastaa työehtosopimusten periaatteita, ja päätöksiä syntyy ennen varsinaista yhteistä käsittelyä. Epäselvät tilanteet vähentävät järjestöjen kokemusta todellisesta vaikuttamismahdollisuudesta, joka heikentää luottamusta osapuolten välillä. Tiedonkulun oikea-aikaisuudessa ja valmisteluprosessien läpinäkyvyydessä on selkeää parantamisen varaa.

Työaika-suunnittelu näyttäytyy henkilöstölle osin kuormittavana tekijänä, erityisesti keskitetyn mallin piirissä. Työntekijöiden vaikutusmahdollisuudet koetaan rajoitetuiksi, ja toiveiden huomioimisessa on vaihtelua. Myönteisinä esimerkkeinä nousivat esiin yksiköt, joissa hyödynnetään autonomista työvuorosuunnittelua – näissä yksiköissä työtyytyväisyys on selvästi parempaa.

Tarkastus- lautakunta	Hyvinvointialueen yhteinen kehittäminen ja asioihin puuttuminen oikea-aikaisesti ovat merkittäviä vetovoimatekijöitä. Työnantajan ja henkilöstöjärjestöjen yhteistyö ja ennakoiva toiminta viestivät, että haluamme rakentaa organisaatiosta vastuullisen työyhteisön, jossa työntekijät viihtyvät ja voivat kehittyä myös ammatillisesti.
----------------------------------	--

Lasten- ja nuorisopsykiatria

Lastenpsykiatria

Poliklinikka vastaa lastenpsykiatrisesta tutkimuksesta, hoidosta ja kuntoutuksesta avohoidossa 0–13-vuotiaiden lasten ja heidän perheidensä osalta. Poliklinikka selvittää lastenpsykiatrisen osastotutkimuksen ja -hoidon tarpeen ja tarjoaa asiantuntija-apua sekä konsultaatiota eri yhteistyötahojen, kuten neuvoloiden, lastensuojelun ja perheneuvolan kanssa.

Lastenpsykiatrinen osastohoito on suunnattu 4–13-vuotiaille lapsille, joiden ongelmia ei voida hoitaa avohoidossa. Osasto toimii viikko-osastona, eli lapset viettävät viikonloput kotonaan. Hoito sisältää yksilöllisen hoitosuunnitelman, omahoitajasuhteen, perhetapaamisia, yhteisöhoidon, ryhmäterapiapian, perheterapiapian, koulun/esikoulun käynnin sairaalakoulussa ja tarvittaessa lääkehoitoa. Hoitojakson aikana pidetään säännöllisin väliajoin hoitoneuvotteluja, joiden avulla arvioidaan lapsen hoidon edistymistä.

Osastolla on kriisi-, tutkimus- ja hoitopaikkoja, joista hoitopaikkoja on viisi. Kriisijaksolla selvitetään lapsen ja varhaisnuoren hoidontarve sekä suunnitellaan jatkohoito yhteistyössä perheen kanssa. Kriisi paikalle pääsee 1 päivän–3 viikon kuluessa. Kriisijakso kestää kolme viikkoa. Tutkimusjaksolla tutkitaan lasta, varhaisnuorta ja perhettä yksilö- ja perhetapaamisin. Tämän lisäksi tarvittaessa sairaalakoulussa kartoitetaan opiskeluvaihtoedut. Tutkimusjakso kestää kuusi viikkoa.

Yksikössä on kaksi lääkärin vakanssia, joissa ei ole ollut virkalääkäreitä 2023 vuoden alusta lähtien. Lääkäripalvelut joudutaan hankkimaan ostopalveluna. Yksikkö saa 50 % toimintaterapeutin palvelut kuntoutusyksikön kautta.

Palveluyksikköön tuli vuonna 2024 lähetteitä 97 kpl (81 kpl v. 2023). Poliklinikkakäyntien määrät laskivat, vaikka hoidettuja potilaita oli enemmän. Hoitotakuu toteutui.

Nuorisopsykiatria

Nuorisopsykiatrian osasto tutkii ja hoitaa 13–17-vuotiaita kainuulaisia nuoria, joilla on erilaisia ongelmia ja vaikeuksia selvitä elämässään, kuten masennusta, käytöshäiriöitä, psykoottisuutta tai itsetuhoisuutta. Osasto tarjoaa tarpeenmukaista psykiatrista hoitoa, joka yhdistää eri hoitomuotoja ja varmistaa hoidon jatkuvuuden yhteistyössä nuoren, perheen ja muiden tahojen kanssa.

Poliklinikka vastaa nuorisopsykiatrisen erikoissairaanhoidon tutkimuksesta, hoidosta ja kuntoutuksesta 13–18 (21) -vuotiaiden nuorten avohoidossa. Nuorisopsykiatrian poliklinikalla annettava hoito perustuu vapaaehtoisuuteen sekä sovittuihin tavoitteisiin. Kiireettömään hoitoon hakeudutaan ensisijaisesti lähetteellä, kun taas kiireellisessä tapauksessa yhteys otetaan poliklinikan toimistoon tai päivystyspoliklinikalle.

Poliklinikalla työskentelee moniammatillinen työryhmä (lääkäri, psykologi, sairaanhoitaja, sosiaalityöntekijä, toimintaterapeutti ja osastonsihteeri). Lanu-työryhmä on osa nuorisopsykiatrian poliklinikan työryhmää, joka tekee erikoissairaanhoidon poliklinikkakäyntejä myös Kainuun kuntiin.

Yksikössä on kolme lääkärin vakanssia, joissa kahdessa on virkalääkäri (ylilääkäri ja erikoistuva lääkäri). Yhden vakanssin lääkäripalvelut hankitaan ostopalveluna. Yksikkö saa 50 % toimintaterapeutin palvelut kuntoutusyksikön kautta.

Palveluyksikköön tuli vuonna 2024 lähetteitä 227 kpl (245 kpl v. 2023). Poliklinikkakäyntien määrät kasvoivat johtuen sairaanhoitajien rekrytoimisesta loppuvuonna. Hoitotakuu toteutui.

Lasten- ja nuorisopsykiatrian toiminnasta

Lasten- ja nuorisopsykiatrialla tehdään tiivistä yhteistyötä lastensuojelun kanssa ja muiden lapsen ja nuoren ympärillä olevien kehitysympäristöissä työskentelevien kanssa. Lisäksi on koulu- ja oppilaitospalavereja, jotka pidetään alaikäisen ja hänen vanhempiansa ollessa paikalla.

Lasten- ja nuorisopsykiatrian läheteiden määrä kasvoi tuntuvasti noina vuosina 2019–2020, mikä kuvastaa mielenterveyspalveluiden kasvavaa tarvetta alueella.

Viime vuosina läheteiden kasvu on jatkunut maltillisemmin, mutta palvelujen tarve on edelleen suuri.

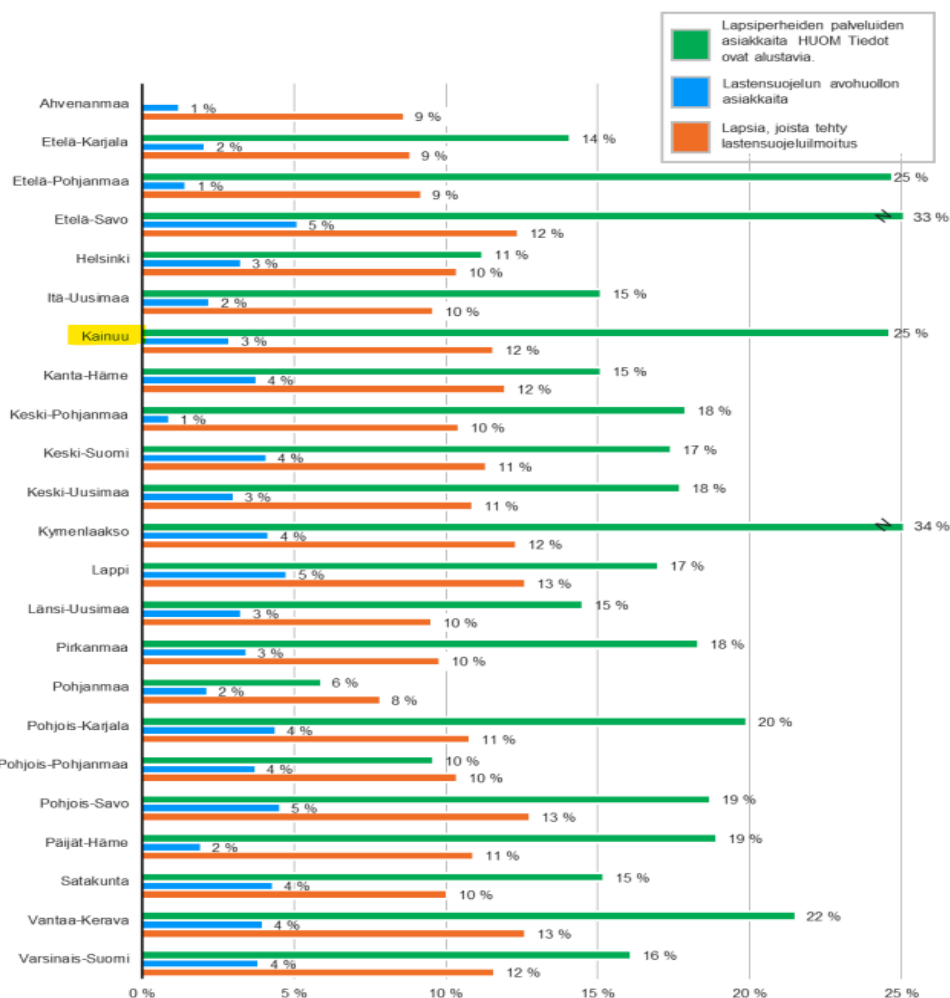

Molemmilla erikoisaloilla on osallistuttu tiiviisti Kestävän kasvun Kainuu II -hankkeeseen, YTA-alueen sekä valtakunnallisiin lasten- ja nuorten mielenterveystyön kehittämishankkeisiin. Kestävän kasvun Kainuu II -hankkeessa kehitetään mm. neuropsykiatrista tutkimusta, diagnostiikkaa ja kuntoutusta. Lisäksi nuorisopsykiatrian näkökulmasta tärkeä kehittämishanke on nuorten mielenterveyden perustason palvelujen rakentaminen. Tämä perustaso on puuttunut Kainuusta. Hankkeen päätyttyä on tärkeää, että tämä perustason porras siirtyy omaksi toiminnaksi.

Tarkastuslautakunta	Lasten- ja nuorisopsykiatrian poliklinikoilla on pulaa virkalääkäreistä. Lastenpsykiatrialla tilannetta joudutaan paikkaamaan kalliilla ostopalvelulla neljän eri lääkärin osalta. Nuorisopsykiatriassa tilanne on hieman parempi, mutta sielläkin joudutaan käyttämään ostopalveluita. Yksiköt jakavat yhden toimintaterapeutin työpanoksen, mutta molempien yksiköiden tarve omalle terapeutille on suuri. Mielenterveysongelmat eivät ole suoranaisesti ylisukupolvisia, mutta vanhemmilta periytyvät perheen keskinäiset vuorovaikutussuhteet, jotka voivat jättää jälkensä perillisiin. Lisäksi poliittiset päätökset, yhteiskunnassa vallitseva suvaitsevaisuus tai syrjintä vaikuttavat lapseen ja hänen kasvuympäristöönsä. Siksi lapsen ja nuoren kasvuympäristöllä on erityisen tärkeä merkitys mielenterveyden kehittymisessä. Tarkastuslautakunta pitää erittäin hyvänä, että lasten ja alle 23-vuotiaiden nuorten mielenterveyspalveluiden hoidontarpeen arviointi ja hoito toteutuivat vuoden aikana määrääjässä. Lasten- ja nuorten mielenterveyden palvelut ja niiden saavutettavuus ovat ensisijaisen tärkeitä ja vaativat erityistä huomiota myös poliittisessa päätöksenteossa.
----------------------------	---

Lapsiperheiden sosiaalityö

Lapsiperheiden sosiaalityö jakautuu sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin, lastensuojelun avohuoltoon, -sijaishuoltoon sekä -jälkihuoltoon. Lapsiperheiden sosiaalityön asiakkaita ovat sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain mukaisia palveluita tarvitsevat lapset ja heidän perheensä sekä yli 18-vuotiaat jälkihuollon asiakkaat. Vuonna 2024 vastaanotettiin yhteensä 2469 lastensuojeluilmoitusta/yhteydenottoa sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi.

Kuva 3. Lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, lapset, jotka avohuollon asiakkaina sekä lapset, jotka lapsiperheiden palveluiden asiakkaina vuonna 2024, väestöosuus.¹³

Lastensuojelun asiakasmääriä kartoitetaan säännöllisesti. Kainuussa lastensuojelun asiakasmäärät ovat laskeneet viime vuosina. Lastensuojelussa oli yhteensä 333 asiakasta (31.12.2024), joista 121 lasta oli sijoitettuna kodin ulkopuolella joko perhehoitoon, ammatilliseen perhekotiin ja lastensuojelulaitoksiin.

Palvelutarpeen arvioinneissa on näkyvissä lasten ja nuorten koulunkäynnin haasteet, poissaolot ja käytöshäiriöt. Lisäksi näkyvissä on vanhemmuuden puutteet, vanhempien jaksamisen haasteet sekä vanhempien päihteiden käyttö. Lastensuojelun asiakkailla suurimmalla osalla lapsista ja nuorista on kontakti tai ollut aiemmin kontakti lasten- tai nuortenpsykiatriaan.

¹³ THL, Lastensuojelu 2024, tilastoraportti, 29.4.2025

Sosiaalihuollon ja lastensuojelun asiakas ja hänen perheensä tarvitsevat tuekseen useita palveluja yhtäaikaaisesti. Palveluntarjoilta vaaditaan yhteistyötä erityisesti tiedonkulun osalta. Palvelutarpeen arvioimiseksi, päätösten tekemiseksi ja sosiaalihuollon toteuttamiseksi toimenpiteistä vastaavan sosiaalihuollon viranomaisen on huolehdittava siitä, että käytettävissä on henkilön yksilöllisiin tarpeisiin nähden riittävästi asiantuntemusta ja osaamista.

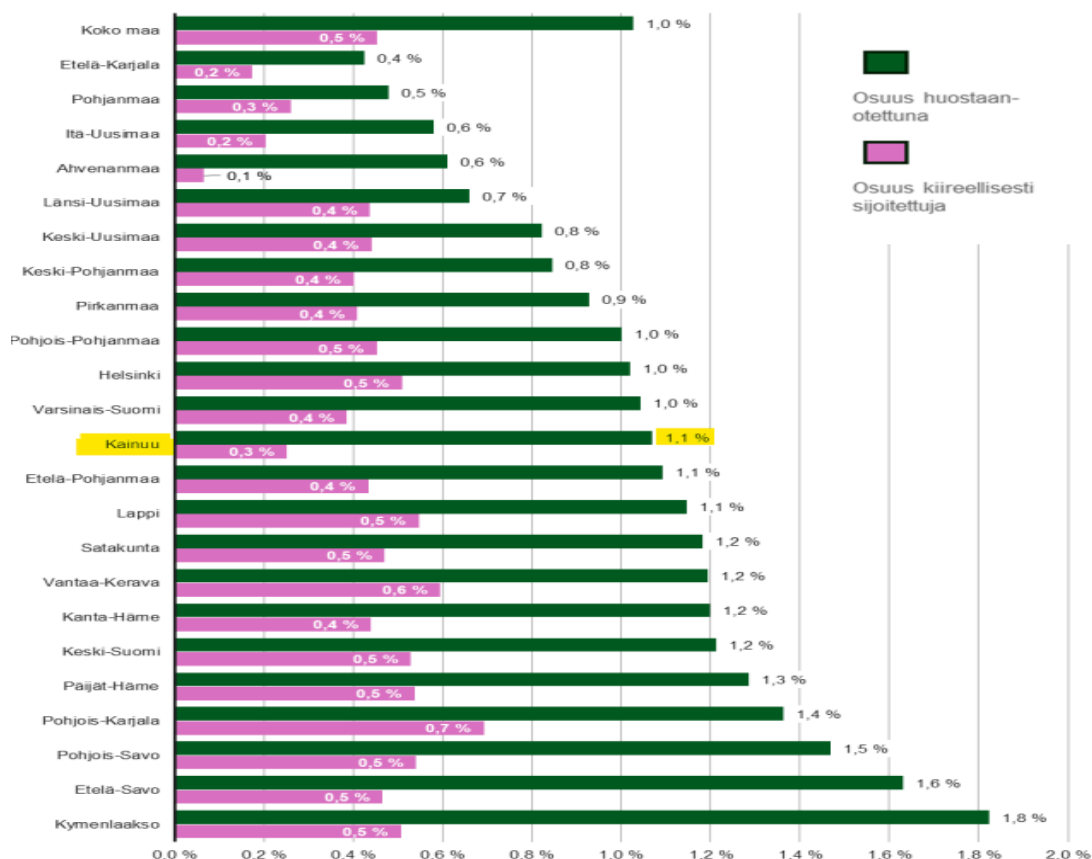
MONIALAINEN YHTEISTYÖ

Kuva 4. Lapsen ja perheen monialainen verkosto.

Terveysten- ja hyvinvointinlaitos (THL) seuraa kaksi kertaa vuodessa lastensuojelun henkilöstömitoitusta. Vuoden 2024 alusta lukien sosiaalityöntekijällä on saanut olla samanaikaisesti asiakkaana enintään 30 lasta. Tilanteen 1.7.2024 mukaan mitoitus toteutui sosiaalityöntekijöillä lain mukaisesti, kun vastaavasti johtavilla sosiaalityöntekijöillä mitoitus ylittyi 57 lastensuojelun asiakasta/työntekijä. Uusien rekrytointien myötä kaikilla sosiaalityöntekijöillä oli mitoitus (8.10.2024) lain mukainen ja johtavilla sosiaalityöntekijöillä 7 lastensuojelun asiakasta/työntekijä.

THL seuraa myös lastensuojelun käsittelyaikoja kaksi kertaa vuodessa. Lastensuojelutarpeen tai erityistä tukea tarvitsevan lapsen palvelutarpeen arviointi on aloitettava viipymättä, viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä asian vireille tulosta ja sen täytyy valmistua viimeistään kolmen kuukauden kuluessa vireille tulosta. Ajalla 1.4.-30.9.2024 palvelutarpeen arviointi toteutui 98,5 % (yht. 196) lakisääteisen seitsemän arkipäivän kuluessa. Palvelutarpeen arviointeja käsiteltiin yhteensä 296, joista valmistui 65,9 % (195) kolmen kuukauden määräajassa. Arvioinneista 11,5 % (34) kesti yli kolme kuukautta ja 22,6 % (67) asian käsittely oli kesken kolmen kuukauden määräajan puitteissa. Yhtään palvelutarpeenarvioinnin käsittelyä ei ollut kesken määräajan ylityksinä.

Lastensuojelun käsittelyaikojen ylitykset ovat tulleet myös Pohjois-Suomen aluehallintoviraston (AVI) tietoon, joka on saattanut asian Kainuun hyvinvointialueelle käsiteltäväksi omavalvonnan keinoin sekä pyytänyt tiedon hyvinvointialueen omavalvonnallisista toimista asiassa. Vastauksessaan AVI on katsonut, että Kainuun hyvinvointialue on ryhtynyt asiassa asianmukaisiin omavalvonnallisiin toimenpiteisiin, jotka ovat edelleen meneillään, eikä asia anna tässä vaiheessa toimien edelleen jatkuessa aiheutta enempää toimenpiteisiin.

Kuva 5. Vuoden aikana kiireellisesti sijoitetut ja huostassa olleet lapset suhteutettuna vastaavan ikäiseen väestöön hyvinvointialueittain vuonna 2024, %.¹⁴

Tarkastus- lautakunta	Kainuun lastensuojelun asiakasmäärät ovat olleet laskussa viimeisimpinä vuosina. On arvioitu, että palvelutarpeen arvioinnin aikainen työskentely sekä sosiaalihuoltolain mukainen työskentely on voinut vaikuttaa lastensuojeluasiakkaiden vähentymiseen. Vuonna 2024 huostassa olleiden lasten määrä suhteutettuna samanikäisen väestön määrään ylitti Kainuussa niukasti valtakunnallisen keskiarvon. Kiireellisenä huostaanotettujen lasten määrä on Kainuussa valtakunnan pienimpiä, vaikka lastensuojeluilmoitusten määrä on hyvinvointialueiden vertailun kärkipäätä. Sijoitettujen lasten tilanteita seurataan nykyisin tiiviimmin ja huostaanoton purkuja ja sijaishuoltopaikan muutospäätöksiä kotiin on tehty aikaisempaa enemmän. Aluehallintoviraston puuttuminen palvelutarpeen arvioinnin käsittelyaikojen pituuteen ja henkilömitoitukseen kielii haasteista ja tarkoittaa, että tilannetta on jatkuvasti seurattava myös hyvinvointialueen toimesta. Lastensuojelussa erityisen tärkeää on nopea toiminta ja ennaltaehkäisevät toimet. Jatkossa on huolehdittava riittävien resurssien lisäksi ukrainan- ja venäjänkielentaitoisen sekä kulttuurin tuntemuksen omaavan henkilöstön palkkaamisesta. Tarvittaessa on käytettävä tulkkauspalvelua. Miten lapsiperheiden sosiaalityön palvelutarjonnassa on huomioitu monikulttuurisuus?
--	--

¹⁴ THL, Lastensuojelu 2024, tilastoraportti, 29.4.2025

Osastohoidon palvelut

Osastohoidon palvelut -palvelualueella toimii perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja leikkaus-anestesia-palveluyksiköt.

Terveyskeskussairaaloissa toiseen hoitopaikkaan odottajia, joilla ei ole enää lääketieteellistä osastohoidon tarvetta, oli vuoden 2024 aikana 152 henkilöä (117 henkilöä v. 2023).

Leikkaus-anestesia-yksikössä suoritettiin 5354 toimenpidettä (5582 v. 2023), joista päiväkirurgisia potilaita oli 1301 (1912), osaston kautta hoidettuja 1283 (1402) ja heräämön kautta hoidettuja 236 (232). Päivystysleikkauksia tehtiin 1648 kpl (1669) ja polikliinisia pientoimenpiteitä 375 kpl (367). Kipupoliklinikalla kirjattiin käyntejä 605 kpl (598) ja hoitajan soittoja 1044 kpl (1995).

Leikkaus-anestesia-yksikkö aloitti 21.10.2024 pilottikokeiluna leikkauksen jälkeisen seurannan (ns. heräämövaiheen hoito) yhteistyön teho- ja valvontaosaston kanssa. Marraskuun alkuun mennessä oli hoidettu 8 potilasta teho- ja valvontaosastolla johtuen leikkaus- ja anestesiayksikön hoitajaresurssivajeesta.

Osastojen välisen yhteistyön koetaan toimivan hyvin ja sitä kehitetään jatkuvasti toimintamallien mm. lääkehoitosuunnitelmien, omavalvontasuunnitelmien, laiteajokorttien ja hygieniasuunnitelmien yhtenäistämässä. Potilaiden sijoittuminen osastojen kesken on joustavaa tarvittaessa. Esihenkilöt arvioivat säännöllisesti henkilöstöresurssien tarpeenmukaista käyttöä huomioiden osastojen hoitoisuutta ja paikkatilannetta.

Palvelualueella potilastietojen kirjaamiseen on koulutettu voimakkaasti, jolla on vaikutusta keskussairaalan episodituottavuuteen*. Yhteistyö kotisairaalan kanssa on koettu tärkeäksi. Osastohoidon kuormitus on kasvanut, kun ikäihmisten puolelta on vähennetty paikkoja.

Järjestämissuunnitelman mukaisesti terveystieteiden keskus sairaaloiden akuuttihoito keskitetään Kainuun keskussairaalaan, jolla on vaikutusta osastohoidon palveluihin. Kuhmon terveystieteiden keskus sairaala on muuttunut vaiheittain arviointi- ja kuntoutusyksiköksi 1.1.2024 alkaen. Kokemukset ovat vielä vähäiset, koska rinnalla on ollut akuuttipaikkoja 50 % lokakuun alkuun asti. Muutoksen on ennakoitu näkyvän osastohoitoaikojen pitenemisenä, koska jatkohoitoaikoja on vähemmän ja niihin pääsy on hidasta. Myös tiivis yhteistyö vastaanoton kanssa häviää aiheuttaen vastaanotoille lisäkustannuksia mm. lääkevalikoiman, vaippojen ja vaatteiden osalta. Mikäli pilotointi jatkuu Sotkamossa ja Suomussalmella, Kajaanin nykyiset akuuttipaikat eivät tule riittämään.

Tarkastus-lautakunta	Muutosten yhteydessä on aina tärkeää tarkastella kokonaisuutta. Suunniteltu kustannussäästö voi lisätä kustannuspainetta toisaalla, mikäli muutoksen vaikutuksia ei ole tarkasteltu kattavasti ja muutoksen kokonaishyöty jää asetetusta tavoitteesta.
-----------------------------	--

* Episodituottavuus tarkoittaa toiminnan tuotoksen ja sen aikaansaamiseksi käytettyjen panosten, eli sairaalan hoitotoiminnasta aiheutuvien kustannusten, välistä suhdetta.

Kuhmon arviointi- ja kuntoutusyksikkö, Honkalinna

Arviointi- ja kuntoutusyksikkö on täysin uudentyyppistä toimintaa Kainuussa. Kuhmon arviointi- ja kuntoutusyksikössä on 12-paikkaa, jossa tarjotaan lyhytaikaista asiakkaan toimintakykyä tukevaa moniammatillista kuntoutusta ja hoitoa. Uusi yksikkö on toiminut Kuhmon terveyskeskussairaalan rinnalla vuoden 2024 alusta, josta se muutti lokakuussa osaksi hoitokoti Honkalinnaa.

Aluevaltuuston 24.4.2023 hyväksymän järjestämissuunnitelman 2023–2025 mukaisesti aiemmat tk-vuodeosastot muutetaan arviointi- ja kuntoutusyksiköiksi, jotka keskittyvät lyhytaikaiseen hoitoon, kotisairaaloimintaan, saattohoitoon, kuntoutukseen sekä toimintakyvyn arviointiin. Muutos arviointi- ja kuntoutusyksiköiksi toteutetaan eri tavalla eri paikkakuntien lähtökohtaan ja tilanteeseen sopivaksi.

Hoitoon ohjautumisen suurimpana haasteena on ollut epätietoisuus siitä, millaista yksikön toiminta on ja millaisia asiakkaita sinne voi lähettää. Arviointi- ja kuntoutusyksikön asiakaskriteeristö on hyväksytty vasta tammikuussa 2025, jonka puuttuminen on viivästyttänyt toiminnan aloitusta myös kotisairaalan kanssa. Epätietoisuutta on ollut lisäksi ulkoisilla sidosryhmillä mm. kyyditysten osalta. Muutosvaiheessa on ollut meneillään myös useita muutoksia tietojärjestelmissä, joilla ohjataan asiakkaiden sijoittumista jatkohoitopaikkaan. Tämän vuoksi arviointi- ja kuntoutusyksikön paikkakyselyt on jouduttu alkuun hoitamaan puhelimitse.

Arviointi- ja kuntoutusyksikön paikoille on ollut paljon kysyntää, ja ne ovat olleet lähes koko ajan täynnä. Lyhytaikaispaikkoja on tällä hetkellä 8 ja tämän hetken tarpeeseen ne riittävät. Pitkäaikaispaikoille on saatu sijoitettua alkuvuoden aikana arviolta 4–5 henkeä, mutta uusia paikan odottajia tulee yksikköön kuukausittain monialaisesta työryhmästä. Kriisipaikka on ollut lähes koko ajan täynnä ja ajoittain olisi ollut tarvetta useammallekin kriisipaikalle. Arviointi- ja kuntoutusyksikkö on lähtenyt 22.4.2025 mukaan Uoma -potilassiirtojärjestelmän pilottiin, jonka tarkoituksena on saada lisättyä tietoisuutta yksiköstä ja ohjautumaan sinne kriteerien mukaisia asiakkaita.

Arviointi- ja kuntoutusyksikön tilat ovat nykyaikaiset ja sisäilmaltaan puhtaammat Kuhmon terveyskeskussairaalaan verrattuna. Kuntouttava työote on vahvistunut entisestään, kun henkilöstö on hiljalleen sisäistänyt yksikön toiminnan muutoksen yhä kuntouttavampaan suuntaan. Yhteistyö kotikuntoutuksen kanssa on lähtenyt hyvin käyntiin, vaikkakin kuntoutettavien osuus on ollut vähäinen johtuen yksikön asiakastarpeista.

Muutamit asiakkaat ovat kieltäytyneet arviointi- ja kuntoutusyksikön hoitopaikasta sen korkean asiakasmaksun vuoksi. Myös muutamia paikan odottajia on hoidettu muiden kuntien terveyskeskusosastoilla, koska maksut koetaan kohtuuttoman kalliiksi verrattuna terveyskeskuksessa odottamiseen. Myös saattohoitoasiakkaita on maksujen vuoksi ohjautunut Sotkamoon.

Henkilöstötilanne on ajautunut koko ajan huonompaan suuntaan. Yksikön toimintaa ei koeta mielekkääksi ja henkilöstö hakeutuu aktiivisesti muualle töihin. Sairaanhoidajat eivät riitä enää kolmeen

vuoroon ja tähän haasteeseen mietitään kiivaasti ratkaisua. Yksikön tulevaisuus koetaan epävarmana, koska toimintaa ei ole päästy edelleenkään käynnistämään täysipainoisesti.

Tarkastus- lautakunta	Kuhmon arviointi- ja kuntoutusyksikön toiminta käynnistettiin ehkä liian nopealla aikataululla. Henkilökunta, sidosryhmät ja asiakkaat eivät ole olleet tietoisia yksikön toimintatavoista ja päämääristä. Asiakaskriteeristön puuttuminen on vaikuttanut keskeisesti asiakasohjaukseen, millaisia asiakkaita yksikköön voi lähettää. Järjestämissuunnitelmassa ei ollut tuotu esille arviointi- ja kuntoutusyksikön toiminnan kuuluvan sosiaalihuoltolain alle, jolla on ollut kuitenkin merkittävä vaikutus sekä henkilöstölle että palvelua käyttäville. Asiakkaiden ja omaisten näkökulmasta katsottuna tietoa siitä, miten arviointi- ja kuntoutusyksikön toiminta poikkeaa terveyskeskussairaalan vuodeosastosta, olisi kaivattu enemmän. Nyt monelle heistä kalliimmat maksut ja epäselvyydet kyytien saatavuudessa sekä korvattavuudessa ovat tulleet ikävinä yllätyksinä. Muutosprosessi on ollut pitkä ja erityisesti henkilöstö on ollut kovassa paineessa. Kyse on kaikeksi onneksi pilottiyksiköstä, kokeilusta. Arviointi- ja kuntoutusyksiköiden toiminnan laajentaminen edellyttää vähintään puolen vuoden seurantaan toiminnan vaikuttavuudesta, kun toiminta on saatu vakiinnutettua. Lisäksi laajentuminen Sotkamoon ja Suomussalmelle edellyttävät uudisrakentamista sekä kokonaisuuden tarkempaa tarkastelua huomioiden ympärivuorokautiset asumispalvelut, osastopaikat ja kotiin vietävät palvelut. Kokemuksista, hyvistä ja erityisesti huonoista on vedettävä selkeät johtopäätökset. Uudistuksen tuomat säästöt ja inhimilliset näkökohdat on tarkkaan punnittava. Niin tarkkaan, että jos terveyskeskussairaaloiden toiminnan alasajolla ja arviointi- ja kuntoutusyksiköiden perustamisella ei voida osoittaa saavutettavan merkittävää toiminnallista ja taloudellista hyötyä, on hankkeesta luovuttava.
----------------------------------	---

Henkilöstöhallinto

Henkilöstöhallinto henkilöstöjohtajan johdolla vastaa Kainuun hyvinvointialueella henkilöstöpolitiikasta, rekrytoinnista, työhyvinvoinnista ja muista henkilöstöasioista. Hyvinvointialue kehittää henkilöstöhallintoaan turvaamaan hyvät työolot ja toimivat palvelut henkilöstölle. Koulutus ja osaamisen kehittäminen nähdään henkilöstöhallinnon näkökulmasta tärkeänä urakehitysmahdollisuuksien tukemisessa.

Henkilöstön johtaminen on pitkäjänteistä ja johdonmukaista työtä henkilöstön osaamisen ylläpitämiseksi ja työssäjaksamiseksi. Ihmisten johtamiselle on annettava riittävästi aikaa ja vuorovaikutteisuutta. Kainuun hyvinvointialueen organisaation kokoon nähden esihenkilöiden määrä on vähäinen. Esihenkilöiden määrällä on vaikutusta työnteon sujuvuuteen, työn jakoon, hyvään perehdytykseen ja sitä kautta työhön sitoutumiseen sekä työhyvinvointiin.

Työlainsäädännön perusteissa, kustannusosaamisessa ja vakanssiperusteista on syytä lisätä esihenkilöiden perehdyttämistä. Yksiköiden YT-menettelyjen tasalaatuisuudessa on kehitettävää. Yhteistoiminnassa ja työyhteisöjen kehittämisessä työntekijöiden ja esihenkilöiden välisellä

vuoropuhelulla on merkitystä osaamisen hallinnassa, työn kehittämisessä ja urakehityksessä. Asioiden eteenpäin viennissä on isoja eroja toimi- ja palvelualueittain.

Hyvin toimiva työterveyshuolto ja työsuojelu edistävät työyhteisöjen hyvinvointia. Työkykyjohtamisella ja työhyvinvointiohjelmalla pystytään vaikuttamaan ennaltaehkäisevään toimintaan. Sairaus- ja työtapaturmapoissaoloissa ei ole tapahtunut kasvua, mutta sairauspoissaolokustannukset ovat edellistä vuotta hieman korkeammat. Yhtenä kehittämiskohteena onkin ollut osatyökykyisten ohjaaminen korvaaviin työtehtäviin ja tehokas yhteistyö työterveyshuollon kanssa.

Rekrytointitiimissä tehdään kehittämistä rekrytointien tasalaatuisuuden parantamiseksi. Sijaisrekrytointiin on käytössä erillinen sijaiseksi ilmoittautumisen sovellus. Sijaisjärjestelyt vievät esihenkilöiltä runsaasti työaika. Työnhakijoita on ollut hyvin avoimiin paikkoihin, joka johtuneet parantuneesta työnantajakuvasta ja osaltaan myös heikentyneestä taloudellisesta tilanteesta yhteiskunnassa. Kansainvälisen rekrytointin kautta on saatu hyviä osaajia Kainuuseen.

Lähtökyselyiden toteutus on aloitettu, joista ensimmäisiä tuloksia saadaan keväällä 2025. Henkilöstöstrategian valmistelu vuodesta 2026 alkaen aloitetaan alkusyksystä, koska keväällä painotetaan henkilöstösuunnitelmaa, joka tukee henkilöstöstrategiaa. Lisäksi vakiinnuttamisrahalla on aloitettu kolme hanketta ”perehdyttäminen, henkilöstösuunnittelu ja osaamisen kehittäminen”, joiden kesto on vuoden 2025 loppuun.

Tarkastuslautakunta	Hyvin tehtäväänsä toteuttavalle ja inhimilliselle henkilöstöhallinnolle on annettava kiitos esihenkilötyön ja hallintoprosessien kehittämisessä sekä henkilöstön työhyvinvoinnin edistämiseksi. Henkilöstöstrategian 2024–2025 tavoitteiden seurannasta ja toteutumisesta ei ole kuitenkaan raportoitu kootusti tilinpäätöksellä tai henkilöstökertomuksella. Tarkastuslautakunta toteaaakin henkilöstöstrategian vaikuttavuuden jäävän Kainuun hyvinvointialueen strategian 2022–2025 toimeenpanossa ohueksi.
----------------------------	--

Päiväkeskuspalvelun järjestäminen

Tarkastuslautakunta on pyytänyt arviointisuunnitelmansa mukaisesti selvitystä sosiaali- ja perhepalvelut toimialueelta sosiaalihuoltolain 24 b §:n mukaisesta päiväkeskuspalvelun järjestämisestä Kainuun hyvinvointialueella. Laki on tullut voimaan 1.7.2023 hyvinvointialueita velvoittavaksi. Lain mukaisesti päiväkeskuspalvelussa tulee tarjota perustarpeisiin vastaamisen lisäksi sosiaaliohjausta. Palvelua tulee järjestää myös päihytyneille ja siinä on oikeus asioida nimettömänä.

Selvityksen (17.10.2024) mukaan päiväkeskuspalvelun järjestämistä varten perustettiin alkuvuonna 2023 työryhmä. Työryhmän tavoitteena oli suunnitella päiväkeskuspalvelujen käynnistämistä hyvinvointialueella ja sopia järjestämisvastuusta, koska päiväkeskustoimintaa voidaan tuottaa sekä terveyspalvelujen toimialueella mielenterveyden ja päihdepalvelujen palveluissa, että sosiaali- ja

perhepalvelujen toimialueella. Työryhmä selvitti perusteellisesti toiminnan järjestämiseen liittyviä asioita. Lisäksi haluttiin kuulla asiakkaiden mielipiteitä mm. palvelun sisällöstä ja toiminta-ajosta. Tehdyssä asiakas- ja toimija kyselyssä todettiin, että aktiivisesti päihteitä käyttävien ja päihteistä eroon kuntoutuvien päiväkeskuspalvelua ei tule yhdistää, koska se vaarantaa jo päihteistä eroon kuntoutuvien palvelupolun.

Sosiaali- ja perhepalvelujen asumisen ja sosiaalisen kuntoutuksen palvelualue valmisteli päiväkeskuspalvelun aloittamista omana palvelutuotantona, mutta haasteiden vuoksi se ei ole kyennyt käynnistämään päiväkeskuspalvelun tuottamista. Toiminnalle ei ole löytynyt sopivaa tilaa toiminnan luonne ja henkilöstön työturvallisuus huomioiden eikä tehtävään sopivaa päiväkeskuskoordinaattoria ole saatu rekrytoitua.

Asiaa valmisteltiin aluehallitukselle, joka päätti tutkia vielä tarkemmin palvelun tuottamisen vaihtoehtoiset tavat ja mahdollisuudet ostopalveluiden avulla. Aluehallitus valtuutti viranhaltijat käynnistämään päiväkeskustoiminnan osalta tarkemman vaihtoehtosuunnittelun ja markkinavuoropuhelun. Toimialuejohtaja kävi asiasta keskustelun talousjohtajan kanssa, koska hankinnalle ei ole annettu raamia talousarvioon 2025. Keskustelun jälkeen talousarvioesitykseen lisättiin 200 t€ vuodelle 2025.

Tarkastuslautakunta	Tarkastuslautakunnan seurannan mukaan hankinnasta on tehty sosiaali- ja perhepalvelut toimialuejohtajan viranhaltijapäätös 1.4.2025, jonka mukaisesti Kainuun hyvinvointialue on 8.1.2025 julkaistulla ilmoituksella kilpailuttanut päiväkeskustoiminnan hankinnan kilpailutuksen ajalle 1.4.2025 - 31.3.2027. Hankinnan ennakoitu arvo oli n. 800 t€. Tilaaja on varannut mahdollisen option vuosille 1+1 vuotta. Määräaikaan mennessä tarjouksen oli jättänyt kaksi palveluntuottajaa, joista lopulta vain toinen täytti tarjouspyynnön mukaiset ehdot.
----------------------------	---

Kainuun hyvinvointialueen hoitotakuiden toteumat 2024

Tarkastuslautakunta on pyytänyt arviointisuunnitelmansa mukaisesti terveyden- ja sairaanhoidon -toimialueelta selvitystä perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon ja erikoissairanhoidon lakisääteisen hoitotakuun toteutumisesta vuoden 2024 osalta. Tarkastuslautakunta päätti lähettää saadun selvityksen aluevaltuustolle 24.2.2025 kokoukseen tiedoksi.

Selvityksen mukaan vastaanotoilla yhteydenottoihin on pystytty vastaamaan saman päivän aikana, mutta Kajaanissa on esiintynyt ajoittain ruuhkaa, ja viive on muodostunut pahimmillaan jopa useamman päivän mittaiseksi. Pääsy perusterveydenhuoltoon kuuluvaan hoitoon 14 vrk kuluessa on toteutunut Hyrynsalmella, Kuhmossa, Sotkamossa ja Suomussalmella. Suun terveydenhuolto on 3–4 kk hoitotakuuna toteutunut Ristijärvellä, Paltamossa, Hyrynsalmessa ja Suomussalmella.

Kajaanin yleislääketieteen poliklinikalle ja siihen kuuluvalla Vuolijoen vastaanotolle sekä Paltamon ja Ristijärven vastaanotolle on keväälle 2025 suunniteltu jononpurkua, jotta uusi hoidon jatkuvuuden toimintamalli päästään aloittamaan tasapainoisesta tilanteesta. Hoidon jatkuvuusmallissa kaikille kainuulaisille tulee omalääkäri sekä omahoitaja ja tämän odotetaan osaltaan parantavan kaikkien kainuulaisten yhdenvertaista hoitoon pääsyä hoitotakuulain mukaisissa määräaajoissa.

Erikoissairaanhoidon hoitotakuun onnistumisessa on onnistuttu kohtalaisesti, koska THL:n tilaston mukaan Kainuun hyvinvointialue sijoittuu keskivaiheille hyvinvointialueiden välisessä vertailussa yli 180 vuorokautta hoitoa odottaneiden potilaiden määrien vertailuissa. Yli 180 vuorokautta hoitoa odottaneita potilaita oli 31.12.2024 tietojen mukaan kirurgialla, erityisesti ortopedialla ja traumatologialla, urologialla sekä gastroenterologialla.

Hyvinvointialueella ei ole velvoitetta julkaista muita tietoja kuin ne, jotka THL tuottaa. Tämän vuoksi hyvinvointialue lisää verkkosivuille suorat linkit THL:n ylläpitämään AVOHILMO-rekisteriin, jonne hoitoon pääsy tiedot siirtyvät hyvinvointialueelta automaattisesti. THL:n sivuilla olevien etenkin Kainuun hyvinvointialueen perusterveydenhuollon ja suun terveydenhuollon AVOHILMO-tietojen luotettavuus on kuitenkin tällä hetkellä heikko, koska etenkin perusterveydenhuollon hoitoon pääsyn seurantatietojen välittymisessä THL:lle on Kainuun hyvinvointialueen vastaanotto toiminnan ajanvarauskirjoihin liittyviä ongelmia. Tietojen välittymisen haasteista on erilaisten syiden vuoksi raportoitu myös muilta hyvinvointialueilta. Tietojen täyttä luotettavuutta voidaan kyseenalaistaa huomioiden myös haasteet kirjaamisessa kansallisella tasolla useilla hyvinvointialueilla.

Valvira on 20.3.2024 määrännyt Kainuun hyvinvointialueen järjestämään kiireettömään erikoissairaanhoitoon pääsyn alueellaan lainmukaiseksi 31.3.2025 mennessä. Lisäksi Pohjois-Suomen Aluehallintovirasto on todennut 23.1.2025 päivätyssä ohjauskirjeessään Kainuun hyvinvointialueelle, että hyvinvointialueella on velvollisuus järjestää terveydenhuollon palvelut. Aluehallitus on 3.3.2025 päättänyt tehostaa terveydenhuollon jonotilanteen seurantaa kokonaissuunnitelmalla vuodelle 2025 niistä tarvittavista toimenpiteistä, joilla terveydenhuollon kiireettömän hoidon jonotilanne saatetaan lakisääteiseksi.

Tarkastuslautakunta	Perusterveydenhuollon hoitoon pääsyssä on alueellista vaihtelua. Kajaanin yleislääketieteen poliklinikalle ja siihen kuuluvalla Vuolijoen vastaanotolle on hoitoon pääsyssä ollut suuria vaikeuksia. Jonossa on ollut keskimäärin 1500 asiakasta 3–5 kuukautta. Myös Kajaanista johdetuilla Paltamon ja Ristijärven vastaanotoilla on ollut hoitojonossa keskimäärin 250 asiakasta 2–4 kuukautta. Jonoutuneen tilanteen on kerrottu johtuvan osin resurssipulasta ja toiminnan eroavuuksista sekä uusien toimintojen, esim. hoidon jatkuvuusmallin samanaikaisesta suunnittelusta. Kevään 2025 aikana yksiköille on suunniteltu jononpurkua, jonka on arvioitu maksavan 208te. Tarkastuslautakunta toteaa, että perusterveydenhuollon osalta hoitoon pääsy tulee saada yksiköissä toimimaan samalla tavalla. Hoitojonojen kasvu kertaantuu myös henkilöstön jaksamisessa. Lisäksi asiakkaat ovat voineet joutua odottamaan takaisinsoittoa useita päiviä tai soittoa ei ole saattanut tulla ollenkaan. Mikäli asiakas ei pääse vastaamaan puhelimeen juuri silloin, kun takaisinsoitto tulee, tuntemattomaan numeroon ei voi soittaa takaisin. Jos asiakasta ei tavoiteta puhelimitse, tulisi asiakkaalle vaihtoehtoisesti lähettää ilmoitus tekstiviestillä, miten yhteydenoton on tarkoitus edetä. Myös valtioneuvoston vuoden 2024 ohjausneuvottelussa ministeriön yhtenä toimenpidesuosituksena Kainuun hyvinvointialueelle oli, että ”Alueen on parannettava perusterveydenhuollon yhdenvertaista saatavuutta palvelutarpeen ja väestömäärän suhteen kustannusvaikuttavampaan suuntaan”. Seurantaa tehdään hoitoon pääsillä, jossa alueen on varmistettava tietojen luotettavuus ja perusterveydenhuollon kustannukset.
----------------------------	---

7. Vuoden 2023 arviointikertomuksen seuranta

Aluehallituksen lausunto arviointikertomuksen 2023 havainnoista on ollut aluevaltuuston käsiteltävänä 30.9.2024. Tarkastuslautakunta on huomioinut lausunnosta ne toimenpiteet, joiden katsotaan edellyttävän jatkoseurantaa tai toimenpiteitä.

Miten strategiakauden talouden ja toiminnan mittareiden kehittämisessä on edistytty ja miten kehittämistä on tarkoitus jatkaa?

Aluehallitus (tiivistetysti): Talouden- ja toiminnan mittaroinnin kehittämistyötä on jatkettu. Hyvinvointialueen mittariston kehitystyössä on huomioitu Sosiaali- ja terveysministeriön valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle (STM 2024:2).

Mittariston kehittämistyötä jatketaan vakiinnuttamis- ja kehittämisrahoituksella toteutettavalla (1.10-31.11.2024) toiminnan- ja talousmittaroinnin kehittämisellä. Kehittämishankkeen tarkoituksena on selkiyttää ja systematisoida Kainuun hyvinvointialueen toiminnan ja talouden mittaristo. Valmiit mittarit tuodaan tulevan vuoden talousarvioon.

Tarkastuslautakunta	Valtioneuvosto vahvisti 1.12.2022 ensimmäiset sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet vuosille 2023–2026, joita on osin muutettu vuoden 2024 aikana. Valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittain. Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteiden ytimessä ovat yhdenvertaisuus, kustannusvaikuttavuus, yhteistyö ja tieto. Jokaiselle tavoitteelle on määritelty mittarit, joiden avulla tavoitteen etenemistä voidaan seurata. Hyvinvointialueiden on huomioitava sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet esimerkiksi palvelustrategiassaan sekä toiminnan ja talouden muutosohjelmissaan.¹⁵ Yhdenvertaisuus 1. Selkeä palvelujärjestelmä, palveluverkko ja palveluohjaus lisäävät perustason palvelujen saatavuutta, jatkuvuutta ja yhteensovittamista 2. Sote-henkilöstön riittävyyden, saatavuuden ja pysyvyyden varmistamiseen on luotu edellytykset Kustannusvaikuttavuus 3. Toiminta on taloudellisesti kestävä ja kustannusten kasvua hidastetaan suhteessa palveluntarpeen kasvuun 4. Toiminnan ohjauksessa ja johtamisessa painotetaan vaikuttavuusperustaisuutta Yhteistyö 5. Hyvinvointialueiden ja kuntien sekä muiden toimijoiden välillä on toimivat yhteistyö-rakenteet, joissa painottuu ennaltaehkäisy 6. Joustava ja kriisinkestävä palvelujärjestelmä turvaa väestön terveyttä, hyvinvointia ja riittävää toimeentuloa koko maassa Tieto 7. Palvelujärjestelmän sekä perusterveyden- ja sosiaalihuollon palveluihin liittyvä tutkimus- ja kehittämistoiminta vahvistuu 8. Kansallisesti ja yhteistyöalueittain suunniteltu tiedonhallinta ja digitalisaatio tukevat tavoitteiden saavuttamista ja asukaslähtöistä toiminnan uudistamista Kuva 6. Valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle. Valtakunnallisten tavoitteiden seurannassa käytettäviä mittareita on osin huomioitu Kainuun hyvinvointialueen talousarvioissa 2024 ja 2025. Valtakunnalliset mittarit olisivat käytettävissä laajemminkin Kainuun hyvinvointialueen organisaatiotason strategisten tavoitteiden seurannassa.
----------------------------	--

¹⁵Sosiaali- ja terveysministeriö, valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle, 2024:2

	Esim. strateginen linjaus: ”Toimimme kestävän tehokkaasti”, tavoite: ”Toiminta ja talous ovat tasapainossa”, seurantaan valtakunnan mittareista olisivat soveltuvia: ”Kertynyt yli- / alijäämä, euroa / asukas” ja ”Vuosikate, % poistoista”. Strategian rakentamisen ytimessä on laadullisten tai määrällisten tavoitteiden asettaminen. Laadullisten tavoitteiden asetannassa on huomioitava tavoitteen tai tuloksen huolellisesta kuvauksesta, jotta tavoitteen seurannan arviointia voidaan jälkeenpäin toteuttaa. Tavoitteiden on oltava selkeitä, saavutettavissa olevia ja mitattavissa.
--	---

Tarkastuslautakunta suosittaa aluevaltuustoa nimeämään tilivelvolliset jo talousarvion käsittelyn yhteydessä, jolloin tilivelvollisuus tulee määritellyksi ennen toimintavuoden alkua asetettaviin toiminnan tavoitteisiin ja talouteen nähden.

Aluehallitus: Tilivelvolliset tullaan nimeämään jatkossa talousarvion käsittelyn yhteydessä.

Tarkastus- lautakunta	Talousarvio 2025 ei sisällä tilivelvollisten luetteloa. Tarkastuslautakunta on valmistellut aluevaltuuston 24.2.2025 kokoukseen esityksen Kainuun hyvinvointialueen tilivelvollisista, joka on voimassa toistaiseksi. Tilivelvollisten luettelo päivitetään tarvittaessa organisaatio- tai hallintosääntömuutosten yhteydessä. Jatkossa tilivelvollisten luettelon päivittämisestä vastaisi tarkastuslautakunta.
----------------------------------	--

Tarkastuslautakunta suosittaa ilmoittamaan konsernitilinpäätöksen yhteydessä muut olennaiset osakkuudet ja omistusosuudet yhteisöissä, joita ei ole yhdistelty konsernitilinpäätökseen. Lisäksi konsernitilinpäätöstä laatiessa on hyvä huomioida, että omistusyhteisyyshyönteisö voi olla kysymyksessä myös silloin, kun omistusosuus on alle viidesosan, jos pysyvä yhteys syntyy esimerkiksi hallituksen jäsenyyden kautta.

Aluehallitus: Konsernitilinpäätöksen yhteydessä tullaan jatkossa ilmoittamaan, onko olemassa muita olennaisia osakkuuksia ja omistusosuuksia yhteisöissä, joita ei ole yhdistelty konsernitilinpäätökseen. Lisäksi jatkossa tullaan ilmoittamaan onko olemassa alle viidesosan omistusosuuksia yhteisöihin, joiden osalta pysyvä yhteys voi mahdollisesti syntyä esimerkiksi hallituksen jäsenyyden kautta.

Tarkastus- lautakunta	Tilinpäätös 2024 ei sisällä tietoja muista olennaisista osakkuuksista ja omistusosuuksista yhteisöissä tai yhteyksiä hallituksen jäsenyyden kautta, joita ei ole yhdistelty konsernitilinpäätökseen. Tarkastuslautakunnan seurannan mukaan aluehallitus on nimennyt Kainuun hyvinvointialueen edustajia mm. Tervia-konsernin hallitusten varsinaisiksi jäseniksi ja varajäseniksi, joita konsernitilinpäätöksessä ei ole omistusyhteisyyshyönteisöinä tuotu esille. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan kansallisten in house-yhtiöiden (sidosyksiköt) omistukset on tarkoituksenmukaista tuoda tilinpäätökseen näkyväksi myös meneillään olevan sidosyksikkösääntelyn muutoksen vuoksi. Hallitusohjelmassa esitetyn 10 prosentin vähimmäisomistusosuuden seuraukset kohdistuisivat erityisesti pieniin ja
----------------------------------	--

	keskisuuriin kuntiin sekä hyvinvointialueisiin. Näiden palveluiden tuottamiskustannukset nousisivat. Lakiluonnos on eduskunnan käsittelyssä syksyllä 2025.
--	--

Tarkastuslautakunta suosittaa aluehallitusta kiinnittämään erityistä huomiota hyvinvointialueen riittävään tietosuojan- ja tietoturvan resursointiin, mikä nykyisellään heikentää hyvinvointialueen valmiutta vastata ja ylläpitää asiakas- ja potilastietoja käsittelevän henkilöstön saamaa ohjausta ja tietojärjestelmien tiedonhallintalain mukaisia vaatimuksia.

Aluehallitus (tiivistetysti): Tietoturvan kehittämisessä pitäisi pystyä työpanosta osoittamaan:

1. Riskienhallinta: NIS2-direktiivi - laki kyberturvallisuuden riskienhallinnasta
2. Tietoturvapoliitikat, -prosessit ja -ohjeet
3. Koulutus ja tietoisuuden lisääminen
4. Tekninen suojaus
5. Tietoturvalvonta ja -auditointi
6. Incident Management (Tietoturvaloukkausten varalle prosessien ja toimintasuunnitelmien jatkokehittäminen ja ylläpito)

Nykyinen resursointi heikentää tietosuojan ja tietoturvan osa-alueiden kehittämistä ja valvomista, ja resursointitarvetta kasvattavat mm. sosiaalihuollon sekä terveydenhuollon palveluita koskevat toiminnalliset muutokset.

Tarkastuslautakunta	Euroopan unionin kyberturvallisuusvaatimukset (NIS2-direktiivi) ovat kiristyneet erityisesti kriittisillä sektoreilla, kuten terveys- ja sosiaalihuolto. Kyberturvallisuuslaki on tullut kansallisesti voimaan 8.4.2025, jonka velvoitteet koskevat hyvinvointialueita ja kaikkia terveydenhuollon organisaatioita, jotka työllistävät vähintään 50 henkilöä tai joiden vuosiliikevaihto ja taseen loppusumma ylittää 10 miljoonaa euroa. Valvira valvoo kansallisesti kyberturvallisuuslain mukaisten velvoitteiden noudattamista terveydenhuollon sektorilla. Jatkossa ylimmällä johdolla on lakisääteisesti entistä suurempi vastuu organisaation kyberturvallisuutta koskevan riskienhallinnan toteuttamisen ja valvonnan järjestämisestä sekä riskienhallinnan toimintamallin hyväksynnästä ja valvonnasta. Johdolla tulee myös olla riittävä perehtyneisyys kyberturvallisuutta koskevaan riskienhallintaan. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on myös jatkossa kiinnittää huomiota organisaation tietoturvallisuuden ja tietosuojan riittävään resursointiin.
----------------------------	---

Kuva 7. Kokouksen 17.2.2025 alkua hallinnon H-talolla odottelemassa vasemmalta vpj. Pertti Granqvist, Pasi Kilpeläinen, Kirsi Virtanen, Helena Ohtonen ja pj. Tuomas Kettunen.

8. Yhteenveto

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2024 aluevaltuustolle käsiteltäväksi.

Kajaanissa 19.5.2025

Tuomas Kettunen
puheenjohtaja

Pertti Granqvist
varapuheenjohtaja

Pasi Kilpeläinen
jäsen

Helena Ohtonen
jäsen

Toivo Sistonen
jäsen

Milla Veteläinen
jäsen

Kirsi Virtanen
jäsen

